

Kide

Lapin
yliopiston
yhteisölehti
3 • 2012

Matkailun oikeus

ja kohtuus

ARTO LITTI

TEEMA

Matkailun oikeus
ja kohtuus

Mikä matkailussa on sallittua ja mikä ei? Millainen toiminta ylittää oikeuden ja kohtuuden rajat? Tässä teemassa matkailua pohditaan oikeustieteen näkökulmista. Teeman artikkelit perustuvat yliopistonlehtori Mirva Lohiniva-Kerkelän toimittamaan kirjaan *Matkailuoikeus*, joka on ilmestynyt tänä syksynä Lapin yliopistokustannukselta.

Pääkirjoitus MATTI NIEMIVUO

9 Oikeustiede aputieteenä

10 Mitä meistä
jälkeen jää?

16 Matkailu ammentaa saamelais-
kulttuurista – eikä ylilyönneiltä välttyä

Kolumni LOTTA VIIKARI

19 Lomalla kesäkuussa –
vai kesälomalla kuussa?

20 Seksiturismi ja liikkuva prostituutio

22 Kiinteistö ulkomailla: luksusta,
rentoutumista vai oikeudellisia
ongelmia ja perintöriitoja?

POHJOISEN PUOLESTA

4 Jälkiä MARKKU HEIKKILÄ Muutoksen tuulet

Sámegillii ANTTI AIKIO

Nanosmuuvi sámedutkan – Vahvistuva saamentutkimus

5 Mie Kesävieras Stanley Witkin

6 Aura Miten taide ja kulttuuri tukivat Lapin jälleenrakennusta?

Luovat Kuvia muistoista

7 Arktis Kestävästi Barentsissa

Kolumni KATJA KETTU Lapin puolesta – tapakulttuurin stereotyyppioita

8 Kiehininen OLLI TIURANIEMI

Arviot Särestöniemen taidetta ja ruijansuomalaisten elämää

Resurssikamppaileva yliopisto
on päässyt kerjuumatkoille
maakuntiin ja yrityksiin.

KITEYTYKSET

- 26 **Taide** Yhdessä mutta miten?
30 **Tutkimus** Tulevan ennakoija katsoo menneisyyteen
32 **Matkailu** Barents matkailubrändinä?
34 **Aineistot** Saamelaisarkisto saamentutkimuksen tukena

VAKIOT

- 24 Tuokio
35 Kotisivu **Anu ja onnelliset koirat**
36 Huhuu? **Hyviä vai huonoja opintopisteitä**
37 Alumni **Lauri Lumme suunnittelee sykemittareita**
38 Väitökset
42 Julkaisut
44 Tutkijan niksipurkki
45 Eskon puumerkki **JOHANNA HURTIG & MERJA LAITINEN**
46 Lyhyet
54 Hiutaleita **AINI LINJAKUMPU** Vapaa yliopisto

ARTO LIITI **tekijä**

ARTO LIITI

VALOKUVAAJA, freelancer

Arto Liiti kuvasi lehden teema sekä useita henkilökuvia.

"Valokuvaajana tutkin valoa, sen luonnetta, kontrastia, suuntaa ja väriä sekä valon heijastumista erilaisilla pinnoilla ja tilassa. Lisäksi valokuvassa on aina valon lisäksi myös varjo.

Näköisyys on henkilökuvassa välineen vuoksi useimmiten taattu, mutta oloisuus on haastavampi kysymys: kuinka saada kuvattavasta itsensä oloinen.

Henkilökuvaukseen liittyy aina kohtaaminen sekä parhaimmillaan molemminpuolinen kunnioitus ja luottamus. Henkilökuvassa pyrin luontevuuteen ja yritän saada kuvaan mukaan aina jonkin visuaalisen idean kuvausympäristöstä tai sisällöllisen ajatuksen.

Usein on helpompi kuvata tuntematonta, jonka kanssa ei ole vielä yhteistä historiaa. Tällöin kuvattava ja kuvaaja voivat aloittaa puhtaalta pöydältä."

TOIMITUS

Päätoimittaja
Olli Tiuraniemi
puh. 0400 695 418
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Teeman toimitussihteeri
Marjo Laukkanen
puh. 040 484 4296
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Toimittaja
Sari Väyrynen
puh. 040 571 1960
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Ulkoasu ja taitto
Irma Varrio
puh. 040 740 2237
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Valokuvat
Arto Liiti sekä Daria Akimenko, Luc Ampleman, Bruce Forbes, Emilia Haukka, Markus Ilmonen, Ulla Isotalo, Anne Keskitalo, Timo Kumpula, Anna-Leena Muotka, Pertti Nisonen, Iiro Rautiainen, Jyrki Siukonen, Seija Ulkuniemi ja Irma Varrio

Avustajat
Antti Aikio, José-Carlos García-Rosell, Maria Hakkarainen, Markku Heikkilä, Katja Kettu, Minna Kimpimäki, Suvi Kivelä, Saara Koikkalainen, Paavo Kässi, Kalle Lampela, Aini Linjakumpu, Tuulikki Mikkola, Mari Mäkiranta, Matti Niemivuo, Jaana Ojuva, Ilona Sares, Jyrki Siukonen ja Lotta Viikari

Lehti ottaa sitoumukset vastaan aineistoja mutta pidättää oikeuden muokata niitä.

JULKAISIJA
Lapin yliopisto/Viestintä
PL 122, 96101 ROVANIEMI

ILMOITUSVARAUKSET
Tarja Helala
puh. 040 528 6083
etunimi.sukunimi@ulapland.fi
Mediakortti: www.ulapland.fi/kide

OSOITTEENMUUTOKSET
tiedotus@ulapland.fi

Seuraava Lapin yliopiston Kide ilmestyy joulukuussa 2012.

Painos: 4200 kpl
Painopaikka: Erweko Oy,
Rovaniemi 2012

ISSN 0787-0965

www.ulapland.fi/kide

Pohjoisen puolesta

Ajankohtaisia pohjoisia asioita, ilmiöitä ja ihmisiä.

jälkiä

Arktisen keskuksen tiedeviestinnän päällikön kynästä.

Muutoksen tuulet

Elokuu 2012. Pohjanmaa tulvii, vaikka ei pitäisi. Joki toisensa jälkeen virtaa kymenä, karkaa uomistaan, leviää pelloille. Oulun keskellä koski kuohuu tavalla, jota kukaan ei ole kaupungissa ennen nähnyt. Lapissa vedet ovat aloillaan, täällä erää.

Samaan aikaan tietokoneen näytöllä uusien satelliittikartta kertoo elokuun jäätilanteesta Jäämerellä. Se on paljon keskiarvojen alapuolella. Uusi niukkuusennätys taas tulossa, uusien laivareittien aukeaminen aina vain lähempänä, uudet seuraukset edessä.

Mitä näillä asioilla on tekemistä keskenään? Yksiselitteisiä ilmaston kytkentöjä on vaikea osoittaa. Mutta enemmän outoja sääilmiöitä on lupa odottaa, myös ihanan (ja kummallisen) lämpimiä syksyn päiviä. Viime alkutalvena sulii pois Levin maailmancup, tänä talvena tapahtuu ehkä jotain muuta.

Varmaa on kasvanut epävarmuus, ja se on jotain, josta Lapin brändi ei pidä. Pitäisi olla ne kuuluisat kahdeksan vuodenaikaa eikä niiden satunnainen sekoitus. Mutta minkä teet, kun ollaan osa maailmaa, ja maailma menee nyt näin. Pientähän tämä vielä täällä.

Markku Heikkilä

SÁMEGILLII

Lappi universitehta sápmelaš dutkit čáallet áigequovdilis sápmelašvuhtii guoski fáttaid birra. Lapin yliopiston saamelaiset tutkijat kirjoittavat ajankohtaisista saamelaisuuteen liittyvistä aiheista.

NANOSMUVVI SÁMEDUTKAN

Lappi universitehta lea lokten sámedutkama strategalaš njunnošii gulavažžan, ja lea ná lotnumin báikki Skandinávia davvi allaskuvlaid joavkkus.

Masa sámedutkan dasto dárbbasuvvo? Leatgo dan doarjumii eará sivat go smávva universitehta profilerema dárbu? Leat kollegaiguin guorahallan nuorra oahpposuorggi, sámevuoigatvuoda, vuolgga-sajiid ja gávnahan, ahte dan ulbmilin ja láidsteaddji prinsihpan lea ávkkuhit sámi servoša ja ovddidit sámiid vuoigavuođaid.

Sámiid vuoigatvuodaide gulavaš váilevuodaide čielggadeapmi eaktuda sámiid iežaset juridihka dutkama. Juridihkalaš sámedutkama galgáge oaidnit divvunlihkastahkan historjja linnjái, mas sámiid vuoigatvuodat leat guorahallon váldoservodaga perspektiivvas. Leiba dasto gažaldagas sámiid vuoigatvuodaide duolbman dahje ovddideapmi.

Dan, maid sámedutkama suorggis oazžu dahje ii oáččo bargat, dahje mat leat sámiid dárbbut, ii dieđusge giige okto sáhte merošit. Dehálaš lea, ahte boahhtevuodas maiddá sámiid iežaset jienat beset albmosii.

Antti Aikio, dutki, Árktalaš guovddáš

VAHVISTUVA SAAMENTUTKIMUS

Lapin yliopisto on nostanut saamentutkimuksen strategiaan kärkiinsä ulottuvaksi ja on siten lunastamassa paikkansa Skandinavian pohjoisten korkeakoulujen joukossa.

Mihin saamentutkimusta sitten tarvitaan? Onko sen tukemiseen muita syitä kuin pienen yliopistomme profiloitumisen tarve? Olemme kollegoiden kanssa muotoilleet nuoren oppialamme, saamelaisuuden, lähtökohtia ja päätyneet siihen, että sen tavoitteena ja kantavana periaatteena on hyödyttää saamelaista yhteisöä ja kehittää saamelaisten oikeuksia.

Saamelaisten oikeuksiin liittyvien epäkohtien selvittäminen edellyttää saamelaisten omaa juridiikan tutkimusta. Oikeustieteellinen saamentutkimus onkin nähtävä korjausliikkeenä historian linjaan, jossa saamelaisten oikeuksia on tarkasteltu valta-yhteiskunnan näkökulmasta. Olipa sitten kyseessä saamelaisten oikeuksien polkeminen tai ajaminen.

Sitä, mitä saamentutkimuksen kentällä saa tai ei saa tehdä, tai mitä saamelaisten tarpeet ovat, ei tietenkään kukaan voi yksin määrittää. Tärkeää on, että jatkossa myös saamelaisten omat äännet pääsevät esille.

Antti Aikio, tutkija, Arktinen keskus

STANLEY WITKIN

Kesävieras

Toukokuussa Lappiin saapui tuttu mies.

– Rovaniemi on minulle kuin toinen koti, naurah-
taa Stanley Witkin, Vermontin yliopiston sosiaalityön
professori ja Lapin yliopiston kunniaohtori.

Kun hän vuonna 1994 osallistui Lapin yliopistos-
sa professori Kyösti Urposen jatkokoulutusseminaari-
in, ei kukaan arvannut, kuinka syvää yhteistyöstä
tuleekaan.

– En tiennyt Suomesta mitään, tulin vain ja pi-
din luennon. Mutta seuraavana vuonna hän kutsui
minut uudelleen ja jälleen sitä seuraavana vuonna.
Vuosikymmenen lopulla meillä virisi idea yhteises-
tä kansainvälisestä sosiaalityön kesäkoulusta, Wit-
kin muistelee.

Siitä lähtien napapiirille on alkukesäisin kokoontu-
nut opiskelijoita ja tutkijoita ympäri maailman poh-
timaan sosiaalityötä.

– Kesäkoulu on hieno tilaisuus vertailla alan yh-
täläisyyksiä ja eroja maailmalla. Samalla opitaan yh-
teistyötä eri tavalla ajattelevien ihmisten kanssa, hän
sanoo ja painottaa, että sosiaalityön ammattilaisille
taito on erityisen tärkeä.

– Työskentelemme marginaalin ja valtavirran vä-
limaastossa, jolloin on ymmärrettävä, kuinka yhteis-
kunnassa vallalla olevat uskomukset vaikuttavat sii-
hen, kuinka ajattelemme.

Viime vuosikymmeninä sosiaalityö on kehittynyt
huomattavasti Itä-Euroopassa Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen ja myös Kiinassa valtavan työ-
peräisen maassamuuton vuoksi. Useat sosiaalityön
ilmiöt – syrjäytyminen, köyhyys, väkivalta – ovatkin
samankaltaisia kaikkialla.

– Yleismaailmallista on myös, että suuri yleisö ym-
märtää sosiaalityötä ja sen asiakasryhmiä huonosti,
ala on naisvaltainen ja palkkaus heikko. Ala tarvitsee
ammattistatuksen nostoa.

Witkinille, joka kasvoi 60-luvulla protestien ja yh-
teiskunnallisen heräämisen aikakautena, sosiaalityö
oli arvovalinta.

– Halusin tehdä jotain merkityksellistä, ja sosiaalityö
tuntui sopivan siihen arvomaailmaan. Ja sopii edelleen.

Sari Väyrynen

aura

kyntää ajankohtaisia tutkimusaiheita.

Miten taide ja kulttuuri tukivat Lapin jälleenrakennusta?

Kulttuurihistorian professori Marja Tuomisen mukaan Lapin sota ja Lapin henkinen jälleenrakennus on tutkimuksissa pääsääntöisesti laiminlyöty. Syrjäseutujen asukkaiden jokapäiväiseen elämään liittyvät mikrotason kokemukset ja kulttuuriset ilmiöt eivät ole kiinnostaneet makrotason kansallisia tutkimusprojekteja.

Toisin on Tuomisen vetämässä tutkimushankkeessa, jossa selvitetään taiteen ja kulttuurin merkitystä Lapin sodanjälkeisessä materiaalisessa ja henkisessä jälleenrakentamisessa. Tutkimuskohteen valinta, aineisto ja lähteet korostavat arjen käytänteitä.

Kulttuuri tutkimuksessa ymmärretään laajasti taiteellisen esittämisen ja siihen liittyvien organisaatioiden ja instituutioiden ohella siihen kuuluvat muun muassa arjen aktiviteetit ja esinekulttuuri.

– Lähestymme aihetta kulttuurihistorian, taidehistorian, taidekasvatuksen, saamentutkimuksen, valokuvatutkimuksen, kirjallisuudentutkimuksen ja sosiologian näkökulmista, Tuominen sanoo.

Tutkimus pohjautuu monilta osin aiemmin tutkimattomiin lähteisiin, materiaaleihin, näkökulmiin ja lähestymistapoihin.

– Lähtöoletuksemme on, että Lappia kohdannut hävitys ulotti vaikutuksensa syvälle sen kokeneiden menneisyysuhteeseen, nykyhetken määrittelyyn ja tulevaisuuden odotuksiin. Kulttuuriseen jälleenrakentamiseen vaikuttivat monet samanaikaiset ja osittain keskenään ristiriitaisetkin henkiset ja yhteiskunnalliset tekijät, Tuominen sanoo.

Olli Tiuraniemi

LUOVAT

EMILIA HAIJKA

Taideopiskelijat työstivät muistelutyön avulla näyttelyn.

Kuvia muistoista

Vilpittömästi minun -näyttely koostui Reykjavikissa ja Rovaniemellä toteutetun työpajan teoksista. Työpajaan osallistui Baltian maiden ja pohjoismaiden taideopiskelijoita, ja se oli osa Lapin yliopiston, Islannin taideakatemian ja Cirrus-verkoston yhteistyötä.

Maaliskuussa Reykjavikissa yliopistonlehtori Outi Ylitapio-Mäntylä johdatti opiskelijat muistelutyön menetelmään. Tämän jälkeen työpajaan osallistuvat keskustelivat henkilökohtaisten valokuvien kulttuurisista merkityksistä sekä kuvien herättämistä muistoista.

Rovaniemelle kootun näyttelyn teoksissa opiskelijat pohtivatkin omaa kulttuuriperintöään sekä niitä arvoja, joita halusivat siirtää eteenpäin tuleville sukupolville. Teoksissa käsiteltiin myös poisheitetystä materiaalista löytyvää kauneutta, oman elinympäristön muuttumista, lasten tulevaisuuden toiveita sekä kulttuurisia tabuja.

Esimerkiksi Murmanskista kotoisin olevat, Lapin yliopistossa opiskelevat Yana Dubovskaya ja Alexandra Shpiro pohtivat videoteoksissaan ja animaatioissaan sukupuolten väliseen tasa-arvoon ja perheväkivaltaan liittyviä kysymyksiä. Teosten äärelä katsojat kohtasivat naisia, jotka antoivat äänen kulttuureissamme usein vaietuille kokemuksille. Islantilainen Þórunn Björnsdóttir puolestaan äänitti teoksiinsa keittiösä käytyjä keskusteluja, joissa kertomusten aiheina olivat islantilaisten perheiden arki kaikessa kirjossaan.

Vilpittömästi minun | Sincerely Mine | Hjartfólgið mér -näyttely oli esillä Rovaniemen Muotoiluhuoneella 28.5.–20.6.2012.

Mari Mäkiranta

KESTÄVÄSTI BARENTSISSA

Mitä kuuluu kestäväälle kehitykselle Barentsin alueella? Sitä tavoitteleva kansainvälinen yhteistyö kun alkoi alueella jo parisenkymmentä vuotta sitten. Asiaa on selvittänyt monitieteinen joukko pohjoismaisia ja venäläisiä tutkijoita. Tutkimusverkosto *Barents International Political Economy* (BIPE) paneutuu muun muassa alueen kehityspolitiikan periaatteisiin ja käytäntöihin energia- ja liikennepolitiikassa sekä niiden vaikutuksiin ihmisten elämässä. Arktisen keskuksen tutkimusprofessori Monica Tennbergin vetämältä tutkimusverkostolta ilmestyy syksyllä kirja *Politics of Development in the Barents Region*, joka paljastaa alueen kestävän kehityksen strategioiden kirjon.

Marjo Laukkanen

LUC AMPLEMAN

TUTKIMUSVERKOSTO TAPAA eri puolilla Barentsin aluetta. Tässä ollaan Kirkkoniemessä Norjassa.

PERTTINISONEIN

KATJA
KETTU

Lapin puolesta – tapakulttuurin stereotyyppioita

Lappiin pitää tulla ja lähteä yöjunalla. Sen kerran, kun yöjuna ei kulkenut, meinasi mennä perusturvallisuus kokonaan. Vain yöjunassa tunnistaa etäisyyden ajassa ja ihmisissä. Ravintelivaunussa pitää kuunnella työporukoitten ja ränniengien valistuneita arvioita maasta ja sen tavoista. Joskus kaikki on mennyt pieleen, suksi katkennut ja huhut paikallisten naisten vapaamielisyydestä osoittautuneet perättömiksi.

Nuoret eteläänpalaajat valittavat keskustalaisuuden mieltärampauttavasta vaikutuksesta, sauvakävelijät marjanpoimijoiden huonosta kohtelusta. Samassa lauseessa mainitaan, että kyllä itseäkin tympäisisi, jos joku kävisi omalta takapihalta hakemassa antimet. Onneksi etelässä ei hilla kasva.

Jotkut eivät viihdy Lapissa, koska juttuseuraa ei tahdo löytyä. Ja jos jonkun poronpurijan onnistuu ajattamaan kiinni suonlaidasta, tulee petymään. Keskustelu ei kipinöi, sillä lappilaiset ovat liian hitaita vastaamaan. Että onkin rasittavaa jutella lappilaisen kanssa, kun joka kysymyksen jälkeen syntyy harkitseva hiljaisuus. Minäpä vastaan. Sinulle siellä ravintelivaunussa, jonka mielestä Lapissa ei ole mitään muuta hyvää kuin Rovaniemen rautatieasema ja kuollut sääski kengänpohjassa. Vastaan viiveellä, mutta vastaan kumminkin.

Lapissa on kulkaas hyvää lämmin rieska. Ovelat sanat. Kälämit katseet. Pitkospuut. Reutuaapa. Lömpö. Kunnantalon ovella lepuuttavat porot. Vanhat postikortit. Kuppilat, joiden valikoimista löytyy vanhanmallin limonaadipulloja. Kanssaihmiset, jotka pysähtyvät auttamaan renkaan puhjettua. Syleksivät reuhupartaukot nelostien varrella. Hiljaisuus silloin, kun satutaan väsyneinä samoille tulille. Kotipaikkarakkaus. Ylpeys omasta syntyperästä. Porokoirat. Elämänahnaus vanhoissa naisissa. Rasvaantuneet pelikortit, jotka putkahtavat esiin hiukotunnilla Magneettimäen Korjaajan kädestä. Pienyrittäjähöpsöttely. Horsmat juhannuksen jälestä. Hömpsyttely silloin, kun satutaan yksinäisinä samoille tulille. Myötämielisyys maailman turhuuksille. Omien pentujen puolustaminen. Suvaitsevaisuus niitä kohtaan, jotka eivät ole ihan täältä kotosin. Vilikkusilmäisyys. Vouhkaus luonnonarvoista. Vouhkaus luonnonarvoista ja samanaikainen halu myydä Natura-metsät kaivosyhtiöille. Kaivosyhtiöiden vastustus. Perintöhillasuot. Tapa, jolla autetaan vietnamilaismarjankeräjäjä suonsilmäkkeestä. Poliisi, joka silloin tällöin jättää tutkimatta. Lupausten pitäminen. Jänkähiipijät. Kekkeruusit. Revontulien taikoijat. Markkinakittelijat tytöistä ukkoihin. Lätkyttely. Tuulen hilinä lumessa. Se ettei kukaan ymmärrä, että pakkaseen voi kuolla. Naureskelu maailman turhuuksille. Aikataulukärsivällisyys. Arkipäivän nuttuskevelismi. Se että mietitään rauhassa ennen kuin aletaan haukkua muitten kotiperiä.

Kiehinen

Päätoimittaja veistellee peräpohjojan murhela sytykkeitä akateemisele keskustelule.

Syyskuun viies 1979 Helsingisä sato vettä. Mereltä leyhähti märkä henki ja kavuila vello väkeä ko meren muttaa. Kulkijat seisahtuvat ko het näit puolensattaa tummanpuhuvaa kemijokista kulukemasa parijonosa karvalakit pääsä kohti Ritarikatua salakut käsisä.

Löysivät ministeri Taksellin jostaki Vanthalta. Varttitunnisa het hait ministerin ko met vaaitthin. Nuori ministeri soitti heti Koiviston Manule ja pyysi virka-apua. Herrat tiesivät, että jokilappilaiset olivat oottanhet kalakorvauksia jo kolomekymmentä vuotta ja saattavat sepittää vielä sähkönen Tamminiehemmen. Oikeutettuuhan se oli herrojen peleko, sillä olihan se aika poikkeuksellista vallata oikeusministeriö.

Takselli oli sitä mieltä että poikkeuslaki ei tule kysymyksen. No met käännnythin Urkin puohlen ja hän ottiki meitä nelijä miestä vasthan. Urkki kehotti meitä herroja pajian vaihthon Laphin ja lupasi pääle, että asia tullee seuraavala viikola hallitukshen.

Mejän asheina oikeusministeriön porthaila olivat kuivat poronsyämät, piimä, makkaratangot, vaimojen tekemät voileivät sekä lehistö, joka oli vahavasti mejän tukena. Näilä evhailä asia meni hallituksen iltakouhulun niin ku poliisi seurantalons tanshein.

Tämä oli sitä homman aikaa ko Helsingin herrat ja rouvatki huutelivat meile kavula, että oletta oikiala asiala karjut, näyttäkää niile. Met olema tejän puolela. Koko Helsinki tuntee tejät ja sympatiseeraa teitä. Tet oletta valtakunnan puhheenaihe numero yksi.

Nythän net ovat helsinkiläistenki äänenpainot muuttunhet. Lappia piethän aluhhena, josa ei paista ees aurinko ja joka on suuri rasite Helsingile. Suurusisemmat haluavat tyhyjentää koko Lapin asukhaista. Raakkuvat, että Lapin yliopistosta valamistunhet pitäs laittaa kollaahman Helsingin katuja. Jo on aikhoine eletty.

Olli Tiuraniemi

ARVIOT

näyttely

ARTTO LITTI

KALLE LAMPELA

VIELÄ KERRAN REIDAR SÄRESTÖNIEMI

Reidar Särestöniemi:
Harvoin lempeä tuuli puhalttaa arktisille jängille.
Rovaniemen taidemuseossa
26.5.–25.11.2012

LAPIN KUVATAIDE on ollut viime aikoina esillä Rovaniemen taidemuseossa varsin näyttävästi. Lapin Taika -näyttelyn päätyttyä lappilaisen kuvataiteen nimihahmo Reidar Särestöniemi jatkaa.

Huolimatta Särestöniemen leiskuvista kelta-punaväriyhdistelmistä ja ekspressiivisestä ilmaisutavasta, näyttelykokonaisuus vaikuttaa melko hartaalta, nykyaiteen kuluttajan silmään itse asiassa varsin konventionaaliselta taulukokoelmalta.

Näyttely on yhdenlainen läpileikkaus Särestöniemen tuotannosta, joka esitetään pienistä grafiikanlehdistä keskikokoisiin öljyvärimaalauksiin avainteoksia ja kliseisinä huurtavia koivikoita unohtamatta. Särestöniemestä on kirjoitettu ja sanottu näyttelyyn yhteydessä ja muualla jo niin paljon, että ainoastaan psykoanalyttinen tulkinta siitä, miksi hän signeerasi niin isosti, lienee jäljellä.

kirja

SAARA KOIKKALAINEN

ELÄMÄÄ JÄÄMEREN RANNOILLA

Tarja Lappalainen:
Ruijansuomalaisten elämä.
Historiaa ja tarinoita Jäämeren rannalta. Siirtolaisuusinstituutti, 2011

”MIE KO MENIN KOULHUN, niin äiti oli mulle opettanu yhden kauhian tärkeän asian. Se sano mulle että jos tullee hysyikhän hätä, niin sillon pittää sanoa: 'Får jeg lov å go ut'. Ja net oli ensimmäiset norjan sanat jotka mie opin”. Olav Beddarin (s. 1928) tarina löytyy Tarja Lappalaisen tietokirjasta Ruijansuomalaisten elämä.

Teoksessa tehdään aikamatkaa suomalaisen jäämerensiirtolaisuuden historiaan ja kerrotaan tarinoiden ja Jari Ahon loistavien valokuvien kautta siitä, kuinka suomalaisuus vieläkin näkyy Ruijan alueella. 1700- ja 1800-luvuilta lähtien tuhannet suomalaiset ovat etsineet leveämpää leipää jäämeren kalaisilta rannoilta, osa asettuen pysyvästi esimerkiksi Vesisaareen ja Pykeijaan. Kaunis ja monipuolinen teos toimii myös erinomaisena matkalukemisena Jäämeren rantaan matkaaville.

Oikeustiede aputieteenä

ARTO LIITI

Matkailu on Lapin yliopiston strategiassa toinen keskeinen profiiliala pohjoisen tutkimuksen ohella. Yliopisto tähtää matkailua koskevassa opetuksessa ja tutkimuksessa maailman huipulle vuoteen 2020 mennessä.

Oikeustieteiden tiedekunnan panos matkailututkimuksessa on tähän saakka ollut vaatimatonta. Huomion arvoinen on kuitenkin Pertti Eilavaaran ja Terttu Utraiosen vuonna 1988 toimittama teos *Matkailun juridiikka*, jonka ostin jokin aika sitten kirjaston poistohyllystä yhdellä eurolla. Toisaalta matkailuoikeus ei ole Suomessa ylipäättään noussut opetuksen ja tutkimuksen keskiöön eikä myöskään omaksi oikeudenalaksi. Kansainvälisesti matkailuoikeus (engl. travel law) on sen sijaan saavuttanut vakiintuneen aseman.

Suomessa ei ole voimassa lakia matkailusta eikä myöskään turistikministeriötä. Maassamme on kuitenkin yhä enenevässä määrin koti- ja ulkomaisia matkailijoita, matkailuyrittäjiä ja matkailusta vastaavia viranomaisia. Näitä koskettavat oikeudelliset säännöt eri tavoin: oikeuksina, velvollisuuksina ja toimivaltanormeina. Matkailun oikeusnormeista tehdään mielenkiintoisella tavalla selkoa Mirva Lohiniva-Kerkelän toimittamassa uudessa teoksessa *Matkailuoikeus*.

Teos on mainio avaus nykyajan matkailuoikeuteen ja sen moninaisuuksiin. Kirjassa tarkastellaan matkailua muun muassa kuluttajan, yksityisyyden suojan, verotuksen, viranomaisvalvonnan, jokamiehenoikeuksien, saamelaiskulttuurin, seksiturismin ja jopa avaruusmatkailun näkökulmasta. Kirjan tekijöinä on kolmetoista oikeustieteiden tiedekunnan professoria ja tutkijaa. Se on näin samalla läpileikkaus moniin oikeustieteen oppiaineisiin: kauppaoikeuteen, hallinto-oikeuteen, rikosoikeuteen, finanssioikeuteen, oikeusinformatiikkaan, ympäristöoikeuteen, saamelaisoikeuteen, kansainväliseen yksityisoikeuteen ja kansainväliseen oikeuteen.

Muillakin oikeudenoilla olisi voinut olla annettavaa. Esimerkiksi eurooppaoikeuden kannalta olisi voitu tarkastella vapaata liikkuvuutta Euroopan unionissa ja valtiosääntöoikeuden näkökulmasta perustuslaissa perusoikeutena turvattua liikkumisvapautta. Joka tapauksessa kirja antaa valmiuksia varautua moninaisiin juridisiin kysymyksiin, joita matkalainen saattaa kohdata. Tietenkään esimerkiksi tuhkapilvet eivät ole lentomatkailijoille jokapäiväisiä. Halpalentoyhtiöiden konkurssit näyttävät sen sijaan olevan yhä yleisempiä.

Matkailu on myös eettinen ja kestävä kehityksen kysymys. Kadehdin kirjailija Pirkko Lindbergiä, joka vuonna 1993 ilmestyneessä kirjassaan *Tramp* kuvaa omaa tapaansa matkustaa: ”*Res mot den uppgående solen... res långsamt... res gammaldags ... res skonsamt och flyg icke...*” Olen satoja kertoja rikkonut erityisesti lentokieltoa. En kuitenkaan kadu.

Vaikka matkailu ei ilmeisesti tule olemaan oikeustieteen keskiössä, se tarjoaa kuitenkin yhteiskunnallisesti merkittävän ongelmakeskeisen tutkimuskohteen. Samoin se avaa tilaisuuksia tieteidenväliseen yhteistyöhön. Esimerkiksi historia, politologia, sosiologia ja kansantaloustiede ovat olleet tärkeitä aputieteitä monissa oikeustieteen oppiaineissa.

Mielestäni olisi jo aika, että myös oikeustiede alistuisi aputieteeksi muille tieteenaloille. Hyvän mahdollisuuden tähän tarjoaisi matkailututkimus tai yleisemmin ihmisten liikkumisen tutkimus, joka pitää sisällään myös esimerkiksi laillisen ja laittoman maahanmuuton.

Tutustukaa ihmeessä *Matkailuoikeus*-teokseen!

TEEMA

TEKSTI MARJO LAUKKANEN KUVAT ARTO LIITI

Mitä meistä jälkeen jää?

Patikointia koskemattomassa luonnossa, rantasauna erämaajärven rannalla ja kaivos kansallismaisemassa. Millaisia jälkiä saamme jättää Lapin luontoon?

Lapin matkailussa on tällä hetkellä yksi aihe ylitse muiden, ainakin luontomatkailun kohdalla.

- Matkailun ja muiden elinkeinojen yhteensovittaminen on keskeinen haaste, vahvistaa ympäristöoikeuden professori Kai Kokko.

Matkailuun vaikuttavat muun muassa kaivokset, metsätalous ja tuulivoima, joka Metsäntutkimuslaitoksen tekemän tuoreen selvityksen mukaan voi vaikuttaa merkittävästi lähialueen luontomatkailuun. Muoniossa tehdyn selvityksen perusteella tuulivoima häiritسی erityisesti ulkomaisia matkailijoita.

- Heillä on odotuksia puhtaasta luonnosta ja koskemattomasta erämaasta, Kokko kuvailee.

Viime aikoina erityisesti kaivossuunnitelmat ovat kuumentaneet tunteita eri puolilla Pohjois-Suomea. Esimerkiksi Kuusamossa Rukan lähellä pelätään kansallismaiseman tuhoutuvan ja samalla myös matkailun kärsivän.

Kokko painottaa, että haasteista huolimatta matkailu ja muut elinkeinot ovat monin tavoin yhteen sovitettavissa. Maailmalla on toimivia esimerkkejä vaikkapa kaivosten hyödyntämisestä matkailussa niin, että vanha tai yhä toiminnassa oleva kaivos tuo lisäarvoa nähtävyytenä. Lapissa on myös tapauksia, joissa matkailuyrittäjät ovat tehneet kahdenkeskisiä sopimuksia maisemansuojelusta Metsähallituksen kanssa.

Tulevien sukupolvien oikeudet

Ympäristölainsäädännön tarkoituksena on suojella ympäristöä ja luontoa sekä ihmisten terveyttä. Se korostaa kaikille kuuluvaa vastuuta luonnon monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä. Suojelu ei rajoitu vain nykyhetkeen vaan ulottuu tulevaisuuteen.

- Myös matkailussa tulee huomioida tulevien sukupolvien oikeudet. Heilläkin on oikeus kokea esimerkiksi samanlaisia luontoelämyksiä kuin meillä, Kokko sanoo.

Matkailualan toimijoilta ja matkailijoilta edellytetään aiempaa laajemmin ympäristövastuun kantamista. Kokon mukaan kestävä matkailu edellyttää paitsi taloudellisten myös sosiaalisten ja ekologisten näkökohtien huomioon ottamista. Ympäristöä suojellaan toiminnan haitallisilta vaikutuksilta jatkuvasti uudistuvalla sääntelyllä.

- Suunnitelmallisuus on tärkeää. Se voi parhailaan tuoda lisäarvoa sekä matkailuun että luonnonsuojeluun.

Kokko mainitsee esimerkkinä pitkäjänteisen kaavoittamisen, jolla voidaan sovittaa yhteen matkailurakentamista ja muita maankäytön intressejä.

Kansallis- ja luonnonpuistojen maakunta

Lapissa on Suomen suurimmat kansallispuistot: Lemmenjoen, Urho Kekkosen ja Pallas-Yllästunturin kansallispuistot. Kansallispuistot ovat yleisölle avoimia toisin kuin

Roskaamiskielto

Ympäristöön ei saa jättää jätettä, hylätä konetta, laitetta, ajoneuvoa, alusta tai muuta esinettä eikä päästää ainetta siten, että siitä voi aiheutua epäsiisteyttä, maiseman rumentumista, viihtyisyyden vähentymistä, ihmisen tai eläimen loukkaantumisen vaaraa tai muuta niihin rinnastettavaa vaaraa tai haittaa.

luonnonpuistot, jotka ovat pääosin yleisöltä suljettuja.

– Suojelualuetta perustettaessa kansallispuistoilla on olta-
va merkitystä yleisenä luonnonnähtävyytenä tai muutoin
luonnontuntemuksen lisäämisen tai yleisen luonnonhar-
rastuksen kannalta. Luonnonpuistolla on puolestaan olta-
va merkitystä luonnonmukaisen kehityksen turvaamiselle,
tieteelliselle tutkimukselle tai opetukselle.

Kansallispuistot ovat luontomatkailijan paratiiseja, mut-
ta matkailun lisääntyminen voi laittaa puistojen herkän
luonnon koviille. Kokon mukaan kansallispuistoon raken-
taminen ei saa vaarantaa kansallispuiston perustamistar-
koitusta tai suojeltujen luonnonarvojen säilymistä. Toistai-
seksi rakentaminen on liittynyt lähinnä puiston hoitoon,
kuten reitteihin ja taukopaikkoihin. Paineita muunlai-
seenkin rakentamiseen on. Esimerkkinä vaikkapa Pallas-
Yllästunturin kansallispuistossa sijaitsevan hotellin laajen-
tamissuunnitelma, joka on herättänyt kiivasta vastustusta.

Matkailun kannalta tärkeitä ovat juuri kaikille avoi-
met kansallispuistot. Luonnonpuistojen suojelumääräyk-
set ovat tiukemmat kuin kansallispuistoissa. Lapin luon-
nonpuistoissa saamelaisilla ja muilla paikallisilla asukkailla
on kuitenkin luontaiselinkeinojen, kuten porotalouden
harjoittamiseen liittyviä nautintaoikeuksia.

Porotalouden harjoittajilla on myös poronhoitoalueella
oikeus liikkua moottorikelkoilla ja mönkijöillä virallisten

reittien ulkopuolella. Muut asukkaat tai matkailijat sen si-
jaan eivät yleensä saa ajaa moottoriajoneuvolla maastossa
ilman maanomistajan lupaa.

Saako rannoille rakentaa?

Lomarakentamisen kiistakapula on rannoille rakentami-
nen, mikä näkyy myös korkeimpaan hallinto-oikeuteen
tulevina valituksina. Usein kyse on maanomistajien kes-
kinäisestä kilpailusta, sillä jos rannan mitoitus täyttyy,
lupia ei helmiä muille.

Rantarakentamista ei voida ratkaista pelkästään kun-
nan myöntämällä rakennusluvalla, vaan yleensä tarvitaan
myös kaava tai ELY-keskuksen myöntämä poikkeuslupa.
Poikkeamista punnitaan rantarakentamisessa muun mu-
assa emätilaperiaatteen avulla. Emätila on kiinteistö, josta
lohkominen tiettyä ajankohtana aloitetaan.

– Emätilaperiaatteessa arvioidaan rakentamisen määrää
tietyn ajankohdan emätilojen sisällä ja välillä.

Se on eräs sovellutus yhdenvertaisesta kohtelusta.

Luontomatkailijat ja luonnonsuojelijat vastustavat usein
rantojen kaavoittamista asumiselle tai matkailulle. Esimer-
kiksi Inarin Luonnonystävät ry. on kampanjoinut näky-
västi Ivalon alueen yleiskaavaa vastaan ja erityisesti Inari-
järven rantoja koskevia lomarakennussuunnitelmia. Kyse
on luonnonsuojelun ohella myös jokamiehenoikeuksista.

Tietoa ympäristön käytöstä

Arktinen keskus koordinoi tutkimus- ja kehittämishanketta Tieto ympäristön käytön suunnittelussa ja päätöksenteossa (2010–2012), jossa ovat mukana myös oikeus- ja yhteiskuntatieteiden tiedekunnat. Kai Kokon vetämässä oikeustieteiden tiedekunnan osahankkeessa on tarkasteltu ympäristösääntelyä, joka muodostaa kehyksen ympäristötiedon hallintaan esimerkiksi ympäristövaikutusten arvioinnissa ja lupapäätöksissä sekä sovittaa yhteen erilaisia alueisiin kohdistuvia intressejä kootun tiedon pohjalta.

– Rantoja ei voi rakentaa täyteen, vaan niille täytyy jättää vapaavyöhykkeitä, joita pitkin kuka tahansa pääsee vesistöille.

Matkailijoilla onkin velvollisuuksien ja rajoitusten lisäksi myös oikeuksia, joista merkittävimpiä ovat jokamiehen-oikeudet ja vesioikeudellinen yleiskäyttö eli vapaus vesillä ja jäällä liikkumiseen.

Haitattomasti luonnossa

Oikeus liikkua vapaasti paitsi valtion mailla ja vesistöissä myös yksityisten omistamilla alueilla on pohjoismaisia erikoispiirteitä. Jokamiehen-oikeuksien ansiosta meillä on mahdollisuus hyödyntää esimerkiksi ympäristön tarjoamia luonto- ja virkistysarvoja sekä luonnontuotteita. Nämä oikeudet ovat kaikilla laillisesti Suomessa oleskelevilla henkilöillä. Mitä tahansa ei kuitenkaan voi tehdä.

– Perusvaatimuksena on, että liikkumisen ja toiminnan tulee olla haitatonta, tiivistää ympäristöoikeuden asistentti Ilari Hovila.

Liikkuessa on huomioitava yleinen vastuu luonnosta ja ympäristöstä. Kulkeminen toisen maalla on sallittua esimerkiksi jalkaisin, suksilla tai polkupyörällä, mutta pihapiiriin ei saa mennä luvatta eikä viljelyksille tai istutuksille saa aiheuttaa vahinkoa. Tilapäinen leiriytyminen on sallittua, mutta esimerkiksi avotulen tekoon tarvitsee luvan maanomistajalta.

– Omakotitalojen ja kesämökkien tontin on tyypillisesti katsottu kuuluvan suojatun kotirauhan piiriin. Toisaalta pihapiirin määrittelyssä voi olla alueellisia eroja. Esimerkiksi pohjoisessa, jossa postinhakumatkakin voi olla useita kilometrejä, pihapiiri saatetaan ymmärtää laajemmaksi kuin vaikkapa pääkaupunkiseudulla.

Maassa maan tavalla

Jokamiehen-oikeuksia ei ole kirjattu yhtenäiseksi laiksi vaan niiden sisältö tulee tapaoikeudesta eli maantavasta.

– Tämän takia jokamiehen-oikeuksia on vaikea soveltaa uusiin tilanteisiin, kuten matkailuyrittäjien ohjelmanpalveluihin tai thaimaalaisiin marjanpoimijoihin.

Tutkimusta kaivoksista

Oikeustieteiden tiedekunta koordinoi parhaillaan Dilacomitutumushanketta (2011–2013), jossa selvitetään kaivosten vaikutuksia ja toimintaedellytyksiä paikallisten yhteisöjen ja yhteiskunnan näkökulmasta. Ympäristöoikeuden professori Kai Kokon vetämässä hankkeessa on mukana myös Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Oulun yliopisto ja Metsäntutkimuslaitos.

Liikkumisvapaus on kirjattu perustuslakiin ja myös muista jokamiehen-oikeuksista on mainintoja lainsäädännön eri kohdissa. Esimerkiksi rikoslaisissa mainitaan varkauden kohdalla, että erilaisten luonnontuotteiden poiminta toisen mailla ei ole varkaus. Toisaalta luonnonsuojelulaki rauhoittaa osan kasveista.

Luonnontuotteiden keräämistä on maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä myös mahdollista rajoittaa sellaisilla Lapin läänin alueilla, joilla luonnonvaraisten tuotteiden keräilyllä on paikallisen väestön toimeentulon kannalta huomattava merkitys.

– Päätöksiä rajoituksista ei kuitenkaan ole viimeaikoina tehty.

Kysy lupa

Ilari Hovila viittaa kyselyyn, jolla kartoitettiin muun muassa maanomistajien käsityksiä jokamiehen-oikeuksista.

– Keskeisiksi ongelmiksi nousivat roskaantumisen, luvaton maastoliikenne sekä luvaton tulenteke ja pitkäaikainen leiriytyminen. Esiin nousi myös maanomistajien mielestä jokamiehen-oikeuden luonteeseen sopimaton yritystoiminta.

Koska jokamiehen-oikeudet on alun perin tarkoitettu yksityisille henkilöille, monet eivät miellä organisoidun ja kaupallisen toiminnan kuuluvan jokamiehen-oikeuksien piiriin. Tästä ei kuitenkaan ole olemassa virallista kantaa.

– Ruotsissa korkein oikeus on todennut, että toiminnan organisoitu luonne ei yksin sulje pois jokamiehen-oikeuksia, vaan myös silloin tulee arvioida haittoja tapauskohtaisesti. Meillä ei ole ollut vastaavaa tapausta, mutta luultavasti meillä seurattaisiin Ruotsin linjaa.

Hovilan mukaan jokamiehen-oikeuksia arvioitaessa olennaista on myös toiminnan jatkuvuus ja säännönmukaisuus. Esimerkiksi Ruotsissa oikeusjutun voitti maanomistaja, jonka maita koskenlaskua järjestävä yritys käytti toistuvasti ja käyttäjä oli vuodessa arviolta tuhansia.

Ristiriitatilanteet voi välttää parhaiten, kun vähänkään epäselvissä tilanteissa lähtee neuvottelemaan ja kysymään lupaa maanomistajalta. ●

MATKAILU AMMENTAA

SAAMELAIS- KULTTUURISTA

– EIKÄ YLILYÖNNEILTÄ VÄLTYTÄ

Turistikaupan hyllyllä lojuu Kiinassa valmistettuja ”saamelaiskäsitöitä”. Ohjelmapalvelu myy Lapin kastetta, jossa saamenpukuiset naiset soittavat rumpuja samanistisissa menoissa. Miten saamelaiset voivat suojata kansanperinnettään virheelliseltä ja jopa halventavalta käytöltä?

Tutkija Piia Nuorgamin mukaan perinteistä saamelaista käsityötä hyödynnetään Lapin matkailussa ainakin neljällä tavalla. Ulkopuoliset tekevät saamenkäsityötä, jäljittelevät käsityön alueellisia malleja, kuten pukuja, tai jäljittelevät tyyliä esimerkiksi värien ja materiaalien osalta. Tuotteita myös käytetään matkailupalvelujen tuottamisessa ja mainonnassa niin, että niiden käyttäjät eivät ole saamelaisia.

– Esimerkiksi ohjelmapalveluiden Lapin kasteissa saamelaiset saatetaan esittää hyvinkin virheellisellä tavalla, Nuorgam sanoo.

Nuorgamin mukaan moni asiakas erehtyy luulemaan, että tuotteilla on saamelainen alkuperä tai että palvelun tuottajat ovat saamelaisia, vaikka näin ei olisikaan. Usein saamelaiset myös esitetään virheellisellä, vääristelevällä ja jopa halventavalla tavalla. Turisteille esimerkiksi kaupataan

korttipakkaa, jossa jokerina tanssii meninkäiseltä näyttävä saamelaisnoita.

Tämänkaltainen saamelaiskulttuurin hyödyntäminen ja esittäminen liittyy laajempaan huoleen saamelaiskulttuurin säilymisestä. Viime vuosikymmeninä myös saamelaisten omanarvontunto on noussut ja samalla saamelaiset ovat tietoisempia oikeuksistaan. Kyseessä ei kuitenkaan ole uusi huoli, vaan saamelaiset ovat jo viime vuosikymmenen puolivälissä koonneet vetoamusta, jolla on vastustettu saamelaisuuden virheellistä hyödyntämistä matkailussa.

Ketä se haittaa?

Nuorgamin mukaan saamelaisen käsityön ulkopuolisella hyödyntämisellä on monia haitallisia vaikutuksia sekä saamelaiseen käsityöhön että koko saamelaiskulttuuriin. Haittoihin kuuluvat muun muassa harhaanjohtavuus tuotteen tai palve-

lun alkuperän suhteen, haitta saamelaisten omalle Sámi Duodji -tavaramerkille, heikentävä vaikutus saamelaisen käsityön arvostukseen sekä taloudellisen hyödyn ohjautuminen muille kuin saamelaisille.

– Lisäksi ulkopuolinen hyödyntäminen vaikuttaa muun muassa saamelaisten identiteettiin ja minäkuvaan.

Nuorgamin mukaan alkuperäiskansat ovat pitkään painottaneet kansanperinteen merkitystä kollektiivisten identiteettiensä ylläpitäjänä. Saamelaiskulttuuriin kuuluu olennaisesti perinteiset käsityöt ja erityisesti perinnepukeutuminen. Vaateuksen käyttöä koskevat omat, eri saamelaisalueilla vaihtelevat kirjoittamattomat sääntönsä.

Puvut ovat saamelaisille osa kulttuurista viestintää. Pukujen värit, muodot ja koristelu liittyvät saamelaisen henkilön omaan yhteisönsä ja koko saamenkansaan. Ne osoittavat jäsenyyden tiettyyn perheeseen,

kylään, alueeseen ja sukupolveen.

– Suomen saamelaisalueella saamenpuvuissa on viisi päämallia: Enontekiön, Vuotton, Inarin, kolttasaamelaiten ja Utsjoen mallit. Eroina eri alueiden puvuissa ovat niiden leikkaukset ja koristelut sekä niiden sisältämät kulttuuriset viestit.

Saamelaiset haluavat säilyttää nämä alue- ja sukurajat puvuissa, sillä muutoin niiden kulttuurin merkitys saattaa kadota.

Nuorgamin mukaan puvun käyttöä koskevat säännöt ovat muovautuneet pitkän ajan kuluessa ja niitä hallitaan yhteisesti.

– Oikeudet saamenpukuun ovat luonteeltaan kollektiivisia, kuten ylipäätään perinteiseen saamelaiseen käsityöhön liittyvät oikeudet.

Kaikilla saamelaisilla on siis kollektiivinen oikeus perinteiseen saamelaiseen käsityöhön. Tähän oikeuteen pätevät kuitenkin kirjoittamattomat säännöt, joita myös yhteisöön kuuluvien odotetaan noudattavan.

Mistä suojaa?

Perinteiselle saamelaiselle käsityölle on vuonna 1980 luotu oma yhteispohjoismainen Sámi Duodji -tavaramerkki, jota saamelaiset käsityöntekijät saavat käyttää käsitöissään tietyillä edellytyksillä. Tavaramerkkiä saa käyttää vain perinteisissä käsitöissä ja sellaisissa uusissa töissä, jotka on kehitelty perinteisen tavan mukaan uusista materiaaleista.

Tavaramerkki on Nuorgamin mukaan kehitetty alun perin suojaamaan perinteistä käsityötä, koska sen pelättiin olevan vaarassa ulkopuolisten hyödyntäjien taholta. Tämä saattoi kuitenkin hidastaa saamelaiskäsityön kehittämistä, koska pääpaino oli perinteisissä muodoissa.

– Toisaalta viime aikoina saamelaista käsityötä on uskaltanut kehittää enemmän.

Nuorgamin mukaan saamelaiselle käsityölle voisi yrittää saada myös omaa tavaramerkkiä laajempaa oikeudellista suojaa esimerkiksi muita henkisen työn tuloksia suojaavia immateriaalioikeuksia hyödyntämällä.

– Myös alkuperäiskansojen kohdalla on kyse siitä, saavatko he nauttia henkisen työnsä tuloksista.

Nuorgamin mukaan immateriaalioikeuksien ongelma kiteytyy public domain -käsitteessä. Sen mukaan suurin osa – elleivät peräti kaikki – jo olemassa olevat perinteiset kulttuuri-ilmaisut ovat kaikkien vapaasti hyödynnettävissä ja käytettävissä. Niiden immateriaalioikeudellinen suoja-aika on päättynyt tai ne eivät täytä suojan edellytyksiä.

– Saamelaisneuvosto on osuvasti todennut, etteivät alkuperäiskansat ole koskaan sijoittaneet mitään public domainiin. Kyseessä on nimenomaan länsimaisen immateriaalioikeuden näkemys, eikä se ota huomioon alkuperäiskansojen lakien ja tapaoikeuden perustamaa yksityistä omistusta.

Saamelaiset voisivat Nuorgamin mukaan mahdollisesti kuitenkin vedota tekijänoikeuslain niin sanottuun klassikkosuojaan, joka perus- ja ihmisoikeusmyönteisesti tulkitsemalla voisi suojata saamelaisten kansanperinnettä. Lainsäädännössä on myös muita keinoja, jotka voisivat auttaa saamelaiskulttuurin suojaamisessa. Elinkeinotoiminnassa ei saa käyttää totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia ilmaisuja, eikä mitään ihmisryhmää saa syrjiä tai halventaa.

Nuorgamin mukaan saamelaisten toiveet eivät ole kohtuuttomia.

– Saamelaiset eivät vaadi yksinoikeutta kulttuuriinsa vaan haluavat vaikuttaa sen hyödyntämiseen, saada suojaa erityisesti kulttuurisesti loukkaavaa hyödyntämistä vastaan ja saada osansa taloudellisesta hyödystä. Saamelaisen kansanperinteen suojaaminen ei lopulta ole kiinni muusta kuin poliittisesta tahdosta. ●

Lakiin kirjattua

Saamelaisten asemasta säädetään Suomen perustuslaissa, jonka mukaan saamelaisilla on alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan. Lisäksi saamelaisilla on kotiseutualueellaan kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto. Näitä kahta perustuslain säännöstä on täsmennetty saamen kielillailla sekä lailla saamelaiskäräjistä.

Lomalla kesäkuussa – vai kesälomalla kuussa?

Avaruusmatkailu lienee matkailun uusin ja erikoisin laji. Maata kiertävälle radalle päässeitä maksavia asiakkaita ei ole vielä kymmentäkään, mutta määrän moninkertaistumista povataan jo lähivuosiksi. Kiinnostus on tähtitieteellisistä hinnoista huolimatta suurta.

Avaruudessa ja maapallolla reissaamisella on eroja. Avaruusturismi on matkailun luksusta ja elämysmatkailun ekstreemä. Loma painottomuudessa kuulostaa myös rentoutumisen ääripäältä, mutta tosiasiaa avaruuden painottomuus, säteily ja tyhjiö voivat aiheuttaa terveyshaittoja. Riskit kasvavat oleskeluajan myötä; avaruushotellien työterveyshuollon haasteet lienevät jo melkoiset.

Lyhyemmillekin avaruusmatkoille osallistuvilta vaaditaan fyysistä ja henkistä kuntoa. Lisäksi heidän tulee kyetä toimimaan hätätilanteissa. Tämä ja varusteiden koot rajavat käytännössä lapset pois avaruuslennoilta; perhematkohteeksi avaruus siis tuskin ainakaan lähitulevaisuudessa soveltuu. Vienee myös aikaa ennen kuin avaruusmatka voi olla esimerkiksi ostos- tai omatoimimatka.

Aikuisten seikkailun ohella avaruusturismia voi ajatella ainakin luontomatkailluna. Kulttuurimatkailluakin se voisi olla: etenkin kuulenoilta tutut paikat kiinnostavat. Ne ovat kuitenkin herkkiä matkakohteita. Ensimmäinen välinpitämätön tallaja riittää tuhoamaan Neil Armstrongin ja muiden astronauttien jäljet Kuun kamaralta. Pahimmillaan nähtävyydet vahingoittuvat jo ennen avaruusturistien varsinaista maihinnousua: Kuuhun on kaavailtu vietäviksi ”mönkijöitä”, joilla voisi ajella kauko-ohjaten Maasta käsin – varsinaista kaukomatkailua siis.

Avaruusturismi voi olla myös lähialuematkailua, laukaisukeskusten naapureille. Avaruuden katsotaan näet alkanen jo 100 kilometrin vaiheilta. Suomessakin kaupan ole-

va parituntinen reissu 110 kilometrin korkeuteen koostuu siirtymätaipaleiden lisäksi painottomuudessa kellumisesta ja avaruusmaisemista nauttimisesta (yht. 4 min.). Yhdysvalloista suoritettavaa lentoa edeltää kolmen päivän koulutus avaruuskeskuksessa. Vastaavia lentoja suunnitellaan myös Kiirunan avaruuskeskuksesta, joten lähimatkailumahdollisuus voi koskea vielä lappilaisiakin.

Ekomatkailua avaruusturismi ei silti koskaan ole. Raketien päästöt kiihdyttävät ilmastonmuutosta, ja matkoilla voi syntyä esimerkiksi avaruusromua. Maapallomatkaillun ympäristövaikutusten peittoamiseksi on muun muassa vapaaehtoisia lentoveroja. Avaruusturistilla ei välttämättä ole halua lisäkustannuksiin halvimmillakaan toistatattuhatta euroa, kalleimmillaan miljoonia maksaneen matkansa ohella.

Avaruusmatkailu on aina riskimatkailua – myös oikeudellisesti. Esimerkiksi vahinkotilanteiden vastuukysymykset ovat epäselviä. Kansainvälinen avaruus oikeus on pääosin 60- ja 70-luvuilta, jolloin avaruusturismi oli silkkää tieteiskirjallisuutta. YK:n avaruussopimukset eivät tunne erikseen avaruusmatkailijoita: heidät luetaan avaruuslentäjiksi, jotka taas on julistettu ihmiskunnan lähettiläiksi avaruudessa. Ajatus tuntuu kaukaiselta kaupallisesta avaruusturismista puhuttaessa.

Avaruusturismista lienee iloa lähinnä turistille itselleen ja matkanjärjestäjälle. Avaruusmatkailua ei voinekaan pitää erityisen suurena askeleena ihmiskunnalle. Hyvänä puolena on, että avaruusturisteista tuskin on haittaa matkakohteen paikallisväestölle. Avaruusmatkailu tarjoaa myös sangen mielenkiintoisen tutkimuskohteen – meillekin, joilla ei ole lomasuunnitelmia ilmakehän tuole puolen.

SEKSITURISMI

ja liikkuva prostituutio

Seksuaalisten elämysten hankkiminen on yksi syy matkustaa. Ulkomailta haetaan kokemuksia, joiden saaminen kotimaassa on vaikeampaa, kalliimpaa tai laitonta. Oikeudellisia kysymyksiä nousee esiin, jos ulkomailla ostetaan palveluja, jotka ovat Suomessa laittomia. Tällainen ilmiö on erityisesti lapsiseksiturismi.

Rikoslaissa säädetty suojaikäraja on 16 vuotta. Seksuaalisen toiminnan harjoittaminen tätä nuoremman henkilön kanssa on rangaistavaa lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä. Jos alaikäiseltä ostetaan seksuaalipalveluja, sovellettavaksi tulee kuitenkin seksuaalipalvelujen ostamista nuorelta koskeva säännös ja sen 18 vuoden ikäraja. Tapauksissa, joissa lapsi houkuteltaan ryhtymään seksuaaliseen tekoon korvausta vastaan, voi olla kyse paitsi seksuaalipalvelujen ostamisesta nuorelta, myös lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, ihmiskaupasta, parituksesta tai lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin.

Suomalainen henkilö voidaan tuomita Suomessa ulkomailla tehdyistä lapsiin kohdistuvista seksuaalirikoksista siitä riippumatta, onko teko rangaistava tekomaassa. Ulkomailla tehtyjen rikosten ilmitulo ei kuitenkaan ole itsestään selvää ja niiden selvittäminen edellyttää aikaa ja resursseja vaativaa kansainvälistä poliisiyhteistyötä. Tällaisen yhteistyön ansiosta Suomessa on kuitenkin pystytty nostamaan joitakin syytteitä ulkomailla tehdyistä teoista. Puuttumalla ulkomail-

la tapahtuneeseen lasten hyväksikäyttöön korostetaan sitä, etteivät lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta ole missään hyväksyttäviä.

Oikeudellisten keinojen lisäksi turistien toimintaan on pyritty vaikuttamaan esimerkiksi tiedotuskampanjoilla. Matkailualan tehtävissä toimiville henkilöille on myös järjestetty prostituutiota käsittelevää koulutusta. Lapsiin kohdistuvaa seksuaalista hyväksikäyttöä vastustava järjestö ECPAT on puolestaan laatinut matkanjärjestäjille käyttäytymisohjeistuksen, jonka tavoitteena on ehkäistä lasten seksuaalista hyväksikäyttöä, ja hyväksikäytön vastustamiseen sitoutuneet matkanjärjestäjät ovat kehittäneet toimintamalleja hyväksikäyttöön puuttumiseksi.

Liikkuvan prostituution ongelmia

Liikkuvasta prostituutiosta on kyse, kun seksuaalipalvelujen tarjoajat matkustavat ulkomaille tarjoamaan palvelujaan. Tällaisen toiminnan arviointia hankaloittaa se, ettei toiminnan luonteesta ole yhtenäistä käsitystä. Liikkuva prostituutio voidaan tilanteesta ja näkökulmasta riippuen

nähdä joko naisia hyväksikäyttävänä ihmiskauppana tai vapaaehtoisuuteen perustuvana elinkeinotoimintana.

Prostituution harjoittaminen sinänsä ei ole Suomessa rangaistavaa toimintaa. Yleisellä paikalla tapahtuvasta seksuaalipalvelujen ostamisesta tai tarjoamisesta voidaan kuitenkin rangaista järjestysrikkomuksena. Tämä säännös kattaa myös ravintolaprostituution. Prostituution asiakkuus voi olla myös rangaistavaa, jos seksuaalinen palvelu ostetaan parituksen tai ihmiskaupan kohteena olevalta henkilöltä.

Osa Suomeen kohdistuvasta liikkuvasta prostituutiosta on ulkopuolisten tahojen organisoimaa. Paritussäännöksen nojalla rangaistavia ovat toisen henkilön harjoittamaa prostituutiota edistävät tai hyväksikäyttävät toimet, kuten tilan järjestäminen ja majoittaminen, yhteystietojen välittäminen ja markkinointi sekä henkilön värväminen prostituoiduksi.

Yksi käytännössä yleisimmistä parituksen tekemuodoista on tilan järjestäminen korvausta vastaan tapahtuvaa sukupuoliyhteyttä tai siihen rinnastettavaa seksuaalista tekoa varten. Asunnon vuokraamista

Pohjoisen itäprostituutio

Yliopisto-opettaja Pia Skaffari tutki pohjoisen itäprostituutiota sosiaalityön väitöskirjassaan *Rajat ylittävä prostituutio* (2010). Hänen tutkimuksensa perusteella itäprostituutiossa on kyse ennen kaikkea elintaso-kuilun mahdollistamasta valinnasta rahan ansaitsemiseksi. Tutkimuksessa haastatettujen naisten kokemuksissa prostituution riskit ilmenivät fyysisinä, psyykkisinä, moraalisisina, emotionaalisina ja lainsäädännöllisinä ristiriitoina. Skaffarin mukaan suurin toimintaan motivoiva tekijä oli raha. Osa haastateltavista koki prostituution myös miellyttävänä asiakkaina, tunnesuhteina ja tyydyttävänä seksikokemuksina. Kaikki haastateltavat olivat ryhtyneet myymään seksiä omasta tahdostaan. Vaikka kukaan heistä ei pitänyt itseään miesten hyväksikäytön uhreina, osa koki olevansa yhteiskunnan kaltoin kohtelemia. Prostituution harjoittaminen joko täydensi toimeentuloa tai oli toimeentulon ainoa lähde. Skaffarin tutkimusaineisto koostui seitsemäntoista naisen haastatteluista sekä havainnointiaineistosta Murmanskin alueella.

Matkailualalla on järjestetty prostituutiota käsittelevää koulutusta.

ja majoituspalvelujen tarjoamista voidaan pitää parituksena, jos tiloissa vuokraajan tai majoittajan tietten harjoitetaan prostituutiota muuten kuin satunnaisesti. Rangaistavaa on myös prostituutiopalveluja tarjoavien henkilöiden majoittaminen sinänsä, jos se on osa majoittajan vakiintunutta liiketoimintaa.

Tunnistaminen ja puuttuminen

Suomeen kohdistuvassa liikkuvassa prostituutiossa on osin kyse ihmiskaupasta. Tällöin henkilö saatetaan seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi esimerkiksi väkivalloin, kavaluudella tai käyttämällä hyväksi henkilön riippuvaista asemaa ja turvatonta tilaa. Ihmiskaupan tunnistami-

nen on ongelmallista, sillä ihmiskauppa ja paritus muistuttavat ilmiöinä toisiaan. Ihmiskaupan uhrien tunnistaminen on kuitenkin heidän oikeuksiensa kannalta tärkeää.

Edellä kuvatuissa tilanteissa matkailu, seksi ja rikosoikeus kohtaavat. Tällöin on usein kyse heikommassa asemassa olevien henkilöiden hyväksikäytöstä. Matkailun laittomia ja hyväksikäytettäviä muotoja onkin tärkeää vastustaa esimerkiksi jakamalla informaatiota, puuttumalla väärinkäyttöihin sekä pyrkimällä suojaamaan ja auttamaan riskialttiissa asemassa olevia tai jo uhriksi joutuneita henkilöitä. ●

Kirjoittaja on rikos- ja prosessioikeuden yliassistentti.

KIINTEISTÖ ULKOMAILLA: luksusta ja rentoutumista vai oikeudellisia ongelmia ja perintöriitoja?

Joskus ihmiset ulkomailla matkustaessaan ihastuvat johonkin maahan tai paikkaan niin suuresti, että tahtovat ostaa sieltä oman huoneiston tai kiinteistön. Tunne-syiden sijasta tai ohella voi kyse olla hyväksi koetusta sijoit-tamisesta tai kenties terveydellisistä syistä. Ulkomaisten kiinteistö- tai huoneistohankintojen taustalla voi olla myös ositukseen tai perinnönjakosuunnitteluun liittyvät syyt.

Ulkomainen omistaminen ei ole oikeudellisesta näkökulmasta kuitenkaan niin ongelmatonta kuin luulisi. Omaisuuden omistukseen liittyvät kysymykset – kuten omaisuuden hankinta, hallinta ja käyttäminen sekä omaisuudesta määrääminen – ratkaistaan omaisuuden sijaintimaan lainsäädännön mukaisesti ja sen tuomioistuimissa.

Tätä ei muuta muuksi esimerkiksi se, että omistajat ovat suomalaisia, jos omaisuus kuitenkin fyysisesti sijaitsee Suomen rajojen ulkopuolella. Valitettavan usein tämä tulee yllätyksenä omistajalle.

Ulkomainen omistaminen aiheuttaa yllätyksiä myös osituksissa ja perinnönjaoissa. Vaikka perinnönjakoon tulisi sovellettavaksi Suomen perintöoikeus, tulee perittävän omistusoikeus arvioida esineen sijaintipaikan lain mukaisesti. Olen kohdannut tilanteita, joissa puoliset ovat yhdessä ostaneet ulkomaisen kiinteistön ja puolison kuollessa on automaattisesti oletettu, että puolisuus kiinteistöstä kuuluu jäämistöön. Kunnes on selvinnyt, että kiinteistön sijaintimaan lain ja kauppakirjan ehtojen mukaan leskes-

tä on tullut koko omaisuuden omistaja, eikä kiinteistön puoliosuutta tule merkitä perittävän omaisuudeksi perinnönjaossa.

Nykyisin voimassa olevien säännösten mukaan ihmisen itsemääräämisoikeus ulottuu myös siihen, että hän voi valita – tiettyjen vaihtoehtojen joukosta – perintöönsä sovellettavan lain. Myös aviopuolisoiden sopimusvapaus kattaa sovellettavan lain valitsemisen rajattujen vaihtoehtojen joukosta. Esineoikeus on kuitenkin asia, josta ei yleensä voi sopia. Toisin sanoen, kun on kyse esimerkiksi yhteisomistajien välisestä riidasta osuuksien suuruudesta tai omaisuuden käytöstä, ei näitä asioita voida ratkaista suomalaisessa tuomioistuimessa edes kummankin osa-

puolen suostumuksella.

Kun henkilö siis ostaa kiinteistön ulkomailta, mukana tulee monta oikeudellista ongelmaa, joita ei voi itse omalla itsemääräämisoikeudella sivuuttaa eikä ratkaista. Ne voivat aktualisoitua sekä omistajan elinaikana esimerkiksi avioeron yhteydessä että tämän kuoltua perinnönjaossa. Kannattaa siksi miettiä, mitä haluaa lomallaan katsella: Kemijokea vai Välimeren. Toista näistä voi katsella rentoutuneemmin! ●

Kirjoittaja on vertailevan oikeustieteen ja kansainvälisen yksityisoikeuden professori.

Kuvittaja on graafisen suunnittelun opiskelija Lapin yliopistossa.

Tuokio

*Uskomattomat tuoksut,
tuoreiden vihannesten
houkuttelevat värit,
paikallisen ruoan rikas maku.
Kaikki aistit avautuivat.*

Kuva ja teksti: **Daria Akimenko**

Rovaniemen Wanhat Markkinat –
Kulttuurihistoriallinen katutapahtuma
vuosittain elokuussa

Yhdessä mutta miten?

Aalto-yliopiston ja 2013 aloittavan Taideyliopiston perustamisella on haluttu muokata kuvataiteen, muotoilun ja taidekasvatuksen koulutuskenttää uudeksi. Suurten rahallisten panostusten painottuminen pääkaupunkiseudulle tuo Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnalle kovia haasteita.

Koska emme voi mitään maantieteelle, on syytä katsoa, millaisia yhteistyömahdollisuuksia uusi tilanne voisi tarjota. Taiteiden tiedekunta järjesti lukuvuonna 2011–2012 pilottina kaksi kurssia yhdessä Taideyliopiston tulevien osakkaiden Kuvataideakatemia ja Teatterikorkeakoulun kanssa. Kokemukset olivat ristiriitaisia ja jättivät paljon pohdittavaa.

Onnistumisia pimeässä

Maalaaminen ulkona vaaran rinteessä marraskuun pakkasissa vuoden viimeisten valosäteiden vaipuessa horisonttiin on elämyksellistä ja vaativaa. Työaika on vähän, värit ja takapuoli uhkaavat kumpikin jäätyä. Tilanne on opiskelijoille ja opettajille uusi – Kuvataideakatemiassa, Helsin-

gin Sörnäisissä, tätä ei voi tehdä. Oudossa ympäristössä ja laskeutuvan hämärän valtavassa tilassa mieli alkaa askarrella uudella tavalla. Aikakäsitys muuttuu ja mahdollottoman tekemiseen herää halu.

Soveltavan kuvataiteen maisteriohjelma (SOMA) ja Kuvataideakatemia maalaustaiteen osasto toteuttivat loppusyksyllä 2011 Suomen Kulttuurirahaston tuella kurssin, jonka tavoitteena oli tutkia pohjoista talven valoa ja pimeyttä. Kymmenpäiväisen Kaamos-teeman aikana tutustuttiin myös SOMAn tavoitteiden mukaisesti pohjoisen matkailuelinkeinon realiteetteihin Pöntsössä, Näätämissä ja Kiilopäällä. Hiljaiseen vuodenaikaan mitoitettu opiskelu onnistui kaikkien osanottajien mielestä erinomaisesti. Järjestelyjen toimivuus ei ollut sattumaa, vaan pohja luotiin testaamalla kaikki etukäteen – opettajat Petri Hytönen (Kuva) ja Jyrki Siukonen (LaY) kiersivät koko reitin kaksi kuukautta ennen kurssia. Näin saatiin varmistettua realistinen aikataulutus ja kohteiden soveltuvuus paitsi elämysmatkailuun myös työskentelyyn. Koko kah-

deksan hengen ryhmä liikkui samalla autolla ja majoittui yhdessä. Ryhmän yhteishenki muodostuikin tiiviiksi, iloiseksi ja jatkuvasti kommunikoivaksi.

Kuvataideakatemia opiskelijoista moni oli pohjoisessa Lapissa ensimmäistä kertaa, joten lähtökohdat uuteen, positiiviseen kokemukseen olivat olemassa. Hyvin valitut puitteet nousivat keskeiseen osaan kun kurssin kokemuksia purettiin. Opiskelijat saivat lyhyessä ajassa monipuolisen käsityksen Lapin historiasta, olosuhteista ja taiteen tekemisen mahdollisuuksista. Kyse ei ollut kuitenkaan vain tunnelmien keräilystä vaan työpäivät olivat tiiviitä. Järjestäjien kannalta olennaista oli kokemus siitä, että kurssi oli todella onnistunut tarjoamaan aivan uusia näkökulmia opiskelijoiden työskentelyyn. Toisin sanoen, että suhteellisen kalliin pienryhmäopetuksen perusteluksi ei jäänyt pelkkä matkustelun riemu. Työ jatkui vielä kurssin jälkeen ja kulmineoitiin näyttelyihin Kuvataideakatemia Kaiku-galleriassa ja Lapin yliopiston uudessa Valogalleriassa.

itsajul ädip aj inniik ato
dloh yllufecrof dna hctac

Rovaniemellä kielikin kääntyi nurinperin.

Työskentelyä Näätämössä sisällä ja ulkona.

Tyhjään keskittymisen mahdollisuus on arvokas etu.

Pettymyksiä päivänvalossa

Kahdeksan opiskelijaa istuu ilottomassa seminaarihuoneessa eikä saa juonenpäästä kiinni. Tuntuu epäselvältä, mitä vasta alkanut kurssi voisi tarjota. Ihmiset eivät lähesty toisiaan luontevasti, vaan heitä naitetaan puolipakolla työskentelypareiksi. Muutaman viikon kuluttua Rovaniemellä tästä pitäisi syntyä yhteinen produktio. Kukin katoaa taholleen muihin kiireisiin.

SOMAn ja Teatterikorkeakoulun esitystaiteen maisteriohjelman yhteinen kurssi ei käynnisty parhaalla mahdollisella tavalla. Jo ensimmäiset yhteiset päivät Helsingissä näyttävät, etteivät työskentelytavat, puhumisen tavat ja henkilökemiat osu yhteen. Englanniksi operoivan TEAKin ryhmän yksilöillä on vahvoja odotuksia omasta taiteellisesta osiosta, SOMAn opiskelijoille on puhuttu yhteistyön tekemisestä. Opettajat Annette Arlander (TEAK) ja Jyrki Siukonen (LaY) ajattelevat hekin kurssin tavoitteita eri tavoilla, mutta eivät osaa purkaa tilannetta. Liian monta asiaa jää alkuvaiheessa nostamatta pöydälle.

Rovaniemellä toteutettu kurssin toinen jakso jättää kaikille jotakin hampaankoloon eikä palautepalaverin ilmapiiri ole hilpeä. Koko hanke on nyrjähtänyt sivuraiteelle ja suunnan korjaaminen on jäänyt kesken. Ihmiset ovat pääosin pettyneitä. Rovaniemeläisten kannalta kävi niin, että heidän opiskelukaupungistaan tuli pelkkä projektien kulissi. Toisin sanoen heille yhteistyö ei tarjonnut juurikaan uutta, arjesta poikkeavaa näkökulmaa. Helsingiläisiä taas ei pohjoiseen tulo sinälään edes kiinnostanut – heillä oli paineita päästä ilmaisemaan omaa taiteellista ajatustaan, jolle maisteriohjelmassa oli varattu vain vähän tilaisuuksia.

Kuvataideakatemian yhteistyön jälkeen tämä projekti oli hyvä silmien avaaja. Esimmärryystä ei pidä olettaa, vaan sen eteen täytyy tehdä työtä. Olennainen ero kursien välillä oli siinä, että KUVAn kanssa panostettiin valmisteluihin ja toimittiin ei-kenenkään maalla. Myös ryhmäytymisen hoidettiin heti alkuvaiheessa. TEAKin kanssa aikataulut olivat kiireisemmät ja iso osa ajasta käytettiin vieraanuttavaan istumiseen yliopistojen tiloissa. Opiskelijoiden lähtökohdat, tavoitteet ja valmiudet erosivat toisistaan hyvin paljon eikä luontevaa yhteishenkeä koskaan syntynyt. Kurssista tuli lopulta erilaisten soolojen sikermä.

Lappi mahdollisuutena

Kahden lähtökohdiltaan tyystin erilaisen yhteistyön vertailu ei ole mielekästä, mutta jotakin oppia kummastakin kannattaa ottaa. Hyvin onnistuneen projektin jälkeen asiat näyttävät helpoilta, ikään kuin valmis resepti olisi jo löydetty. Hankalamman ja ristiriitaisemman tuloksen tuottanut yhteistyö saattaa kuitenkin opettaa katsomaan tarkemmin sitä, mistä onnistunut pedagoginen vuoropuhelu kahden erilaisen taideyliopiston kanssa voisi rakentua. On myös kysyttävä, miksi yhteistyötä ylipäätään tarvitaan.

Ohitan tekniset ongelmat eli rahan. Kyse on normaalia kalliimmasta opetuksesta, jonka toteuttaminen vaatii resursseja. Niiden järjestäminen ottaa aikaa, mutta olennaisimmat asiat eivät ole ehkä sittenkään taloudellisia. Lapin puitteiden vahvuus on toisenlaisessa aika- ja tilakäsitksessä, toisin sanoen väljyydessä ja kiireettömyydessä. Tyhjään keskittymisen mahdollisuus on arvokas etu. Kyse ei ole siitä, että pohjoinen tarjoutuu ”toiseuden”

kulisseiksi ja yhteistyö jää etelästä käyneiden virkistystyöksi. Aito yhteistyö vaatii liikettä molempiin suuntiin ja kumpaakin toimijaa aidosti kiinnostavaa asiaa. Tuon asian tunnistaminen ei ole itsestäänselvyys, sillä taiteen yliopistot ovat pedagogisilta oletuksiltaan ja toimintakulttuureiltaan dramaattisen erilaisia. Ehkä kurssi KUVAn kanssa sujui helpommin siksi, että talo oli minulle entuudestaan tuttu. Taiteiden tiedekunnan omanlaisuus asettaa sekin monia haasteita. Ei ole automaattisesti varmaa, että kaikki ymmärtävät, mitä täällä tehdään ja miksi.

Yliopiston vuosikertomuksessa 2011 rehtori Mauri Ylä-Kotola toteaa: ”Aaltoyliopistosta ja uudesta Taideyliopistosta erottautuen Lapin yliopisto korostaa taiteen, ympäristön ja yhteiskunnan suhdetta taiteellisessa toiminnassaan.” En halua toivoa erottautumista, joka johtaa eristäytymiseen. Siksi koen tärkeäksi kysyä: miten tuo korostaminen voitaisiin tehdä kiinnostavaksi ja jakaa myös muiden kanssa? Pidän taiteen yliopistojen yhteistyön virittämistä sekä opetuksen että tutkimuksen alalla varsin mielekkäänä lisäurakkana. Uusi Taideyliopisto on vasta muotoutumassa eikä Aallon esimerkki lupaa kolmipäiselle lapselle pelkkää onnekasta päivänpaistetta. Pääkaupunkiseudun amalgaamien nyt hakiessa keskinäisiä yhteistyömuotojaan tulisi myös Lapin yliopiston olla aktiivinen kolmas osapuoli ja markkinoida vaikka sitä, mikä on käsillä. Olkoon se hollywoodilaisittain Kaamos 2 – Tervetuloa hämärä tulevaisuus. ●

Kirjoittaja on Lapin yliopiston kuvataiteen lehtori (työvapaalla). Vuoden 2013 alusta hän työskentelee määräaikaisena tutkijana Kuvataideakatemiassa.

Teatterikorkeakoulun maisteriopiskelija Ellen Jeffrey performance Rotkolla toukokuussa 2012.

Marjo Remeksen installaatiossa sänky kasvoi kauraa.

MARJO LAUKKANEN

TULEVAN ENNAKOIJA katsoo menneisyyteen

Ilmastonmuutosta tutkiva **Bruce Forbes** kartoittaa tundran historiaa voidakseen ennakoida sen tulevaisuutta.

Satelliittikuvasta erottuu selvästi ympyränmuotoinen alue. Paikan päällä otettu valokuva paljastaa ympyrän muotoutuvan matalahkosta heinikosta, jota ympäröi pajukko. Tällaiset laikut voivat paljastaa keinoja, joilla tundraa saataisiin säilymään tuleville sukupolville, uskoo Arktisen keskuksen tutkimusprofessori Bruce Forbes.

– Laikut ovat muodostuneet, kun niillä on laidunnettu poroja. Joillakin tutkimillamme paikoilla poroja on laidunnettu viimeksi yli tuhat vuotta sitten, mutta silti ne ovat yhä heinikkoa. Miksi?

Vastaus kiinnostaa tutkijoita, koska tundran heinikoiden ja pusikoiden muuttuminen metsiksi kiihdyttää ilmaston lämpenemistä. Metsittymisen ehkäisemisen kannalta on tärkeää tietää, miksi toisissa paikoissa kasvaa jo puita, kun toiset pysyvät heinikkona.

Dramaattinen muutos

Lapin yliopiston, Itä-Suomen yliopiston ja Oxfordin yliopiston tutkijat kartoittivat sadantuhannen neliökilometrin alueen Euraasian luoteistundralla. Tutkimuksen perusteella 10–20 prosenttia matalan pajukon ja lepikon alueista on kasvanut yli kaksimetriseksi puustoksi 30–40 vuoden aikana.

– Muutoksen nopeus ja laajuus ovat paljon suurempia kuin oletimme, Forbes sanoo.

Metsittyminen muuttaa lumipeitteen heijastusvaikutusta, koska puut muodostavat hangen päälle tummempaa, valoa imevää pintaa.

Havainnot ovat osa suurempaa tutkimuskokonaisuutta, jossa kartoitetaan tundran ilmastoa kasvuaikaan eli kesäisin. Esimerkiksi villapajun ja leppän kasvurenkaita tutkimalla voidaan tarkastella viimeisten 50–60 vuoden ilmastoa. Pidemmälle ei päästä, koska vanhemmat vuosirenkkaat ovat usein lahonneet. Forbesin tutkimusryhmä tähyää kuitenkin kauemmas menneisyyteen.

– Yritämme löytää vanhempia pajun ja leppän runkoja, jotka ovat säilyneet esimerkiksi ikiroudassa tai vanhoissa järvenpohjissa.

Kaiken keskellä ihminen

Forbes on tehnyt tutkimusta Jamalin Nenetsiassa jo yli 20 vuotta. Hän aloitti tutkimalla nenetsien selviytymistä leviävän öljy- ja kaasuteollisuuden keskellä. Nenetsit ovat harjoittaneet nomadista poronhoitoa tundralla nykytiedon mukaan jo ainakin 1 500 vuotta. Tuona aikana tundralla on koettu lämpimämpiä ja kylmempiä kausia.

– Haluamme tietää, miten ilmaston vaihtelu on vaikuttanut nenetsihin ja heidän poroihinsa. Tämä auttaa meitä osaltaan ennakoimaan ilmastomuutoksen vaikutuksia. Mitä jos poronhoitajat voivat auttaa tundran säilyttämisessä?

Juuri nenetsien ansiosta tutkijat alun perin kiinnostuivat tundralla kasvavista pajukkolaikuista.

– Nenetsit kertoivat meille pajukoiden kasvusta. Pajukoituminen vaikeuttaa porojen paimentamista, koska porot katoavat korkean pajukon sekaan.

Forbes on kiinnostunut paitsi ilmastosta ja kasvillisuudesta myös ihmisistä ja eläimistä. Hän tekee monitieteistä yhteistyötä eri alojen tutkijoiden kanssa. Arktisen keskukseen kollegoissa on muun muassa samasta aihepiiristä kiinnostuneita antropologeja, jäätutkijoita ja oikeustieteilijöitä.

Yhteistyö Florian Stammlerin vetämän antropologitiimin kanssa mahdollistaa suullisen perimätiedon keräämisen. Poronhoitajilta saadaan tietoa poronhoidon perinteistä ja nykytilanteesta sekä osataan suunnata luonnontieteellisiä ja arkeologisia tutkimuksia tietyille alueille.

Oikeustieteilijää tarvitaan, kun mietitään, miten poronhoitajat voivat auttaa metsittymisen ehkäisyssä. Tähän liittyy Forbesin vetämä tutkimus Ruotsin, Norjan ja

Missä tätä tutkitaan?

• Resilience in Social-Ecological Systems of Northwest Eurasia, RISES (2012–2016)

Rahoitus: Suomen Akatemia
Hanketta vetää Bruce Forbes.

• How to Preserve the Tundra in a Warming Climate, Nordic Centre of Excellence TUNDRA (2011–2015)

Rahoitus: NordForsk
Hanketta vetää Lauri Oksanen (Finnmarkin yliopisto ja Turun yliopisto).
Osa-alueena Ecology and Socio-Economy of Reindeer Herding Systems, jota vetää Bruce Forbes.

• Application of Space-Based Technologies and Models to Address Land-Cover: Land-Use Change Problems on the Yamal Peninsula, Russia (2007–2012)

Rahoitus: NASA

Nenetsien poroitauksia
Jamalin niemimaalla
Länsi-Siperiassa.

Suomen pohjoisosissa. Tutkimusryhmään kuuluu muun muassa Antti Aikio, joka on oikeustieteilijä ja tulee poronhoitoa harjoittavasta saamelaisperheestä.

– Ylhäältäpäin sanellut säännöt laittavat poronhoitajat tiukille. Poronhoitajien tulee olla mukana alusta loppuun asti heitä koskevissa suosituksissa ja lainsäädännössä.

Tavoitteet korkealla

Tutkimusprofessori John Moore kartoittaa ilmastomuutosta tutkimalla merijäätä Pohjoisella jäämerellä. Siis merellä, johon Forbesin ryhmän tutkima tundra-alue rajautuu. Forbes antaa tundralta kerätyn tutkimusaineiston Moorelle, jonka ryhmä mallintaa alueen arktista ilmastoa.

Koska monitieteiset tutkimushankkeet ja -yhteistyökuviot ovat vielä kesken, niiden tuloksia on vaikea ennakoita. Ainakaan yrityksen ja tahdon puutteeseen työ ei kaadu.

– Jos kaikki suunnitelmamme toteutuvat, meillä on vahvaa näyttöä ihmisistä, eläimistä, kasvistosta ja ilmastosta tuhannen vuoden ajalta.

Tundran tulevaisuuteen liittyy monia huolia, kuten ikiroudan sulaminen. Se vapauttaisi ilmakehään hiilidioksidia, joka puolestaan kiihdyttää ilmastomuutosta.

– Mitä lämpimämpää tulee, sitä nopeampaa lämpeneminen on, Forbes tiivistää. ●

Vision for Barents
..... +
and identity
= PRODUCT

Cross-cultural
tourist products
from the very
beginning

Encourage
cross-border
tourism products

JOSÉ-CARLOS GARCÍA-ROSELL, MARIA HAKKARAINEN JA JAANA OJUVA

BARENTS

matkailubrändinä?

Barents on eksoottinen ja kulttuuriltaan ainutlaatuinen alue, jonka matkailu on vielä lapsenkengissä. Alueen matkailualan yrittäjät näkevät, että alaa voidaan kehittää valtioiden rajat ylittävällä eri toimijoiden välisellä yhteistyöllä.

Suomen, Ruotsin ja Norjan pohjoisten osien sekä Luoteis-Venäjän muodostama Barentsin euroarktinen alue on pinta-alaltaan n. 1,8 miljoonaa neliökilometriä, mikä vastaa yhteenlaskettuna Ranskan, Saksan, Espanjan, Italian ja Alankomaiden pinta-alaa. Ihmisiä tällä neljän valtion rajat ylittävällä alueella asuu noin kuusi miljoonaa. Barentsin aluetta kuvataan usein Euroopan laajimmaksi alueyhteistyön kentäksi.

Barents on matkailun näkökulmasta ainutlaatuinen alue, ja siellä vierailee vuosittain huomattava määrä kansainvälisiä matkailijoita. Huolimatta jo parikymmentä vuotta kestäneestä Barentsin yhteistyöstä alueen yhteinen matkailutoiminta on monessa suhteessa vielä lapsenkengissä. Valtioiden ja alueiden väliset erot matkailupalveluissa ovat suuria. Vasta viime aikoina on aloitettu keskustelu rajat ylittävän matkailun merkityksestä osana alueen taloudellisesta kasvua ja asukkaiden hyvinvoinnin edistämistä.

Facilitators
to do TPD

e.g. information
center IDMO

Barents
Tourism

Easy access/
Easy to find
Coordination
within region

Yhteistyö nojaa verkostoihin ja hankerahoitukseen

Barentsin matkailuyrittäjät uskovat, että rajat ylittävän matkailuyhteistyön lisääminen toisi mukanaan haasteita, mutta ennen kaikkea myös uusia mahdollisuuksia. Hyvän pohjan tulevaisuuden kehittämistyölle antavat kokemukset nykyisestä hanketyöstä, jonka myötä yrittäjät kokevat saaneensa arvokasta oppia toisistaan. Valtioiden välillä on merkittäviä eroja esimerkiksi poliittisten järjestelmien, lainsäädännön sekä matkailun infrastruktuurin osalta. Toisaalta taas alueelle on yhteistä luonnon tarjoama arktinen eksoottisuus ja rikkaat paikalliskulttuurit alkuperäiskansoineen.

Keväällä 2012 kartoitettiin haastattelututkimuksessa Barentsin alueen matkailuyrittäjien toiveita alueellisen yhteistyön parantamiseksi. Yrittäjät kokevat, että yksittäisten toimijoiden vaikutusmahdollisuudet ovat rajalliset, minkä vuoksi julkinen sektori toivotetaan lämpimästi tervetulleeksi mukaan yhteistyöhön ja ottamaan aktiivinen rooli alueen matkailun kehittämisessä. Yrittäjät korostavat, että ilman asiantuntevaa verkoston ylläpitäjää ja hankerahoituksen jatkuvuuden turvaamista yhteistyöllä ei ole onnistumisen mahdollisuuksia.

Matkailuyrittäjät uskovatkin, että julkisilla toimijoilla kuten yliopistoilla on paljon annettavaa: tutkimustyön ja matkailun erilaisten asiantuntijapalveluiden tarjoamisen lisäksi ne voivat toimia yritysten välisen yhteistyön käynnistäjänä sekä matkailualan verkostoitumisen ylläpitäjänä.

Haastatteluissa selvitettiin myös, millaisia ovat alueen matkailuyrittäjien koulutus- ja kehittämistarpeet. Koko Barentsin aluetta yhdistäviä teemoja ovat muun muassa yhteistyön kehittäminen tuotekehitystyössä ja markkinoinnissa sekä matkailupalveluiden ja -alueiden saavutettavuuden parantaminen. Lappilaiset yrittäjät korostavat lisäksi Barentsin eri alueiden kulttuuri- ja kielitunteuksen lisäämistä.

Yhteinen brändi ei innosta

Matkailuyrittäjät kaikkien neljän valtion alueella suhtautuvat Barentsin matkailun kehittämiseen positiivisesti.

– Yrittäjiltä on saatu arvokasta tietoa, jonka avulla voidaan ehdottaa konkreettisia jatkotoimia matkailun kehittämiseksi, toteaa työssä mukana ollut matkailun yliopisto-opettaja José-Carlos García-Rosell.

Yrittäjät myös kyseenalaistavat muutamia nykykäytänteitä, kuten esimerkiksi Barents-nimen käyttökelpoisuuden markkinoimisessa. Ylipäätään ajatus Barentsin alueen yhteisestä brändistä herättää yrittäjien keskuudessa epäilyksiä, eikä brändin rakentamista koeta yhteismarkkinoinnin kannalta välttämättömänä. Sen sijaan ajatellaan, että tuotetason markkinointityöhön yhteismarkkinointi antaisi uusia mahdollisuuksia.

Haastattelututkimus toteutettiin osana BART-kehittämishanketta, jossa on aiemmin kartoitettu Barentsin alueen matkailuelinkeinon organisoituminen ja koulutusosaaminen. Syksyn 2012 aikana hankkeessa laaditaan Barentsin alueelle yhteinen matkailun kehittämisen toimintasuunnitelma. ●

Kirjoittajat työskentelevät

Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutissa:

García-Rosell matkailun yliopisto-opettajana, Vähäkuopus

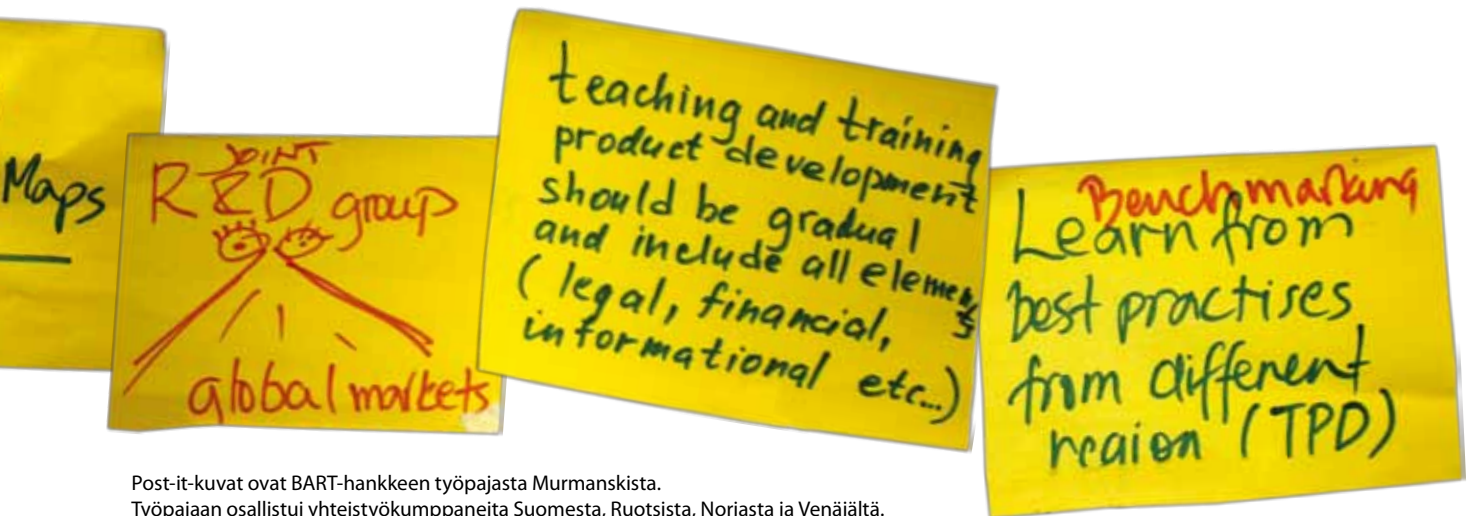
BART-hankkeen projektipäällikkönä ja Ojuva projektipäällikkönä

matkailutiedon popularisoinnin hankkeessa.

BART

Public-Private Partnership in Barents Tourism

-hanke on Euroopan unionin Kolarctic ENPI CBC -ohjelman rahoittama. Kolarctic ENPI CBC -ohjelman hallintoviranomaisena toimii Lapin liitto. Kolarctic ENPI CBC rahoittaa hankkeita, joilla edistetään rajat ylittävää yhteistyötä Pohjoiskalotin ja Luoteis-Venäjän välillä.

Post-it-kuvat ovat BART-hankkeen työpajasta Murmanskista. Työpajaan osallistui yhteistyökumppaneita Suomesta, Ruotsista, Norjasta ja Venäjältä.

SAAMELAISARKISTO

SAAMENTUTKIMUKSEN TUKENA

Kansallisarkistoon kuuluvan Saamelaisarkiston tärkein tehtävä on edistää saamentutkimusta.

Suvi Kivelä ja Sajos.

Inarin Saamelaiskulttuurikeskus Sajos on saamelaisen hallinnon ja kulttuurin keskus. Sajoksessa toimii Saamelaiskäräjien lisäksi myös Saamelaisalueen koulutuskeskus, saamelaiskirjasto ja alkuvuodesta ovensa avannut Saamelaisarkisto.

Saamelaisarkisto on avoinna tutkijoille, opiskelijoille, sukututkijoille ja historian harrastajille. Lisäksi Saamelaisarkiston aineistoja on mahdollista hyödyntää talossa tapahtuvassa saamen kielen ja kulttuurin opetuksessa.

Verkostot valmiina

Saamentutkimus on yksi Lapin yliopiston strategisista painopisteistä. Muun muassa Arktisessa keskuksessa ja Pohjoisen ympäristö- ja vähemmistöoikeuden instituutissa on tehty jo pitkään saamelaisia koskevaa oikeudellista ja yhteiskunnallista tutkimusta.

Lapin yliopiston avoin yliopisto on järjestänyt jo vuodesta 2010 lähtien monitieteisen DAVVI-koulutushankkeen kautta opintoja Inarissa yhteistyössä Saamelaisalueen koulutuskeskuksen kanssa. Opinto-ohjelmista ovat vastanneet Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta ja yhteiskuntatieteiden tiedekunta sekä Oulun yliopiston Giellagas-instituutti.

Verkostot saamelaisalueen ja saamentutkimukseen keskittyvien yliopistojen kesken ovat jo siis olemassa. Arkistoyhteistyön avulla saamentutkimuksen profilia ja tunnettavuutta voidaan kehittää entisestään.

Hyllyt täyttyvät yksityisarkistoista

Suomen saamelaisilla on YK:n alkuperäiskansajulistuksen mukaan itsemääräämisoikeus ja perustuslaissa turvattu oikeus kulttuuri-itsehallintoon. On tärkeää, että saamelaisten asiakirjallista kulttuuriperintöä voidaan viimeinkin ottaa vastaan ja säilyttää myös saamelaisalueella.

Saamelaisarkisto vastaanottaa aineistoja, jotka liittyvät saamelaisten historiaan, kulttuuriin, kieleen ja perinteiseen tietoon. Arkistoon tullaan siirtämään pysyvästi säilytettävät 40 vuotta vanhat tai sitä vanhemmat arkistot. Etupäässä hyllyt täyttyvät kuitenkin yksityisarkistoista, jotka voivat olla henkilöiden, yhdistysten, seurojen, säätiöiden, sukujen ja liikeyritysten arkistoja.

Saamelaisarkiston ainoana tavoitteena ei ole kuitenkaan vastaanottaa ja kerätä maailmalla pirstaleina olevaa saamelaisaineistoa ja säilyttää sitä. Säilytyksen lisäksi arkistoja halutaan saattaa myös

yleisön käyttöön. Saamentutkimuksen ja samalla myös saamelaisidentiteetin vahvistumisen kannalta on tärkeää lisätä ja tuoda avoimesti julki uutta, arkistoihin nojaavaa tutkimustietoa. Siihen arkistot tarvitsevat tutkijaa, jota varten Saamelaisarkistossa on varattu oma huone.

Tutkijoita palvelevat Saamelaisarkiston tutkijan lisäksi myös VAKKA-arkistotietokanta, josta aineistoja voi etsiä hakusanon avulla. Tekeillä on myös saamelaisaineistojen PORTTI, jonka käyttäjäpalvelu tulee olemaan ikkuna saamelaisaiheisiin arkistoihin.

Arkiston yhteistyö tutkijaorganisaatioiden kanssa voi tarkoittaa hankkeita ja projekteja, mutta se voi tarkoittaa myös aineistoista tiedottamista ja tutkimusaiheiden tarjoamista tutkijoille.

Aineistojen digitointi edellyttää resursseja

Arkistolaitoksessa aineistojen käytettävyyttä ja säilyvyyttä edistetään digitoimalla ja kehittämällä sähköisiä palveluja. Saamelaisarkistoa varten arkistolaitoksessa on digitoitu Oulun maakunta-arkistossa sijaitsevia saamelaisalueen viranomaisarkistoja, joita tutkijat ovat toivoneet digitoitavan ensimmäisenä. Esimerkiksi Inarin ja Utsjoen seurakuntien arkistot sekä Utsjoen nimismiespiirin arkistot löytyvät jo arkistolaitoksen digitaaliarkistosta.

Kansallisarkistossa aineistoja digitoidaan koko ajan, mutta valtava työmäärä edellyttäisi nykyistä huomattavasti enemmän resursseja. Yhteistyö Saamelaisarkiston ja tutkijoiden välillä voi tarkoittaa myös sitä, että arkistoaaineistojen digitointia edellyttävissä tutkimushankkeissa digitointi huomioidaan jo rahoitusta hakiessa. ●

Kirjoittaja on Saamelaisarkiston tutkija.

Onnellista koiran elämää?

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnan jatko-opiskelija Anu Ojala on kirjoittanut työn ja opintojen ohella kymmenkunta nuortenkirjaa ja pari tietokirjaa, jotka käsittelevät molemmat koiranomistajien oikeuksia ja velvollisuuksia.

Koirat ovat kuuluneet yli kolmenkymmenen vuoden ajan Anun elämään. Tänä aikana hän on lukenut valtavan määrän koiria käsittelevää kirjallisuutta sekä nähnyt muutoksen, joka koirien pitämisessä ja opetustavoissa on Suomessa tapahtunut.

Vuosien myötä Anu on päättänyt pohtimaan, mitä koirat oikeasti tarvitsevat voidakseen elää täysipainoista ja onnellista koiran elämää ja mitä ne eivät siihen tarvitse.

– Aiemmin toimintani lähtökohtana oli se, mitä itse halusin koirien kanssa harrastaa ja tehdä. Myös koiran rodulla oli valtavan suuri merkitys. Nyt yritän lähestyä asioita eri kantilta eli nykyisin kiinnitän paljon huomiota koiranpidon eettisyyteen.

Anu myöntää, että ammattitaitoista ja tarveperäistä koiranjalostusta tarvitaan, mutta toisaalta hän suree sitä, että edelleen tehtaillaan pentueita rahan tai muiden vastaavien syiden vuoksi.

– Omat koirani ovat nykyään sekarotuisia, suomalaisia rescue-koiria. Päädyin tähän, koska koen sen ainakin tällä hetkellä eettisimmäksi tavaksi hankkia koira. Myös koiranpidossa yritän tehdä valintoja, jotka kuormittavat ympäristöä mahdollisimman vähän.

Nykyistä eläinsuojelulakia Anu pitää sinänsä kohtuullisena. Ongelmana on kuitenkin se, että lakia ja asetusta ei sovelleta käytäntöön. Säädöksissä esimerkiksi taataan koirille oikeus riittävään liikuntaan ja myös minimiolosuhteista on säädetty, mutta siitä huolimatta on kenneleitä, joissa koiria häkitetään tai asutetaan autotallissa tai varastossa ilman liikuntamahdollisuuksia.

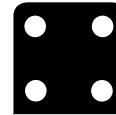
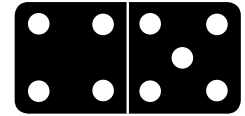
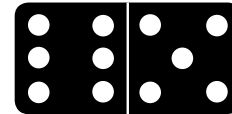
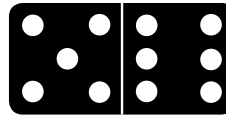
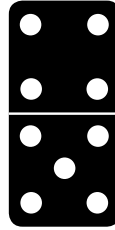
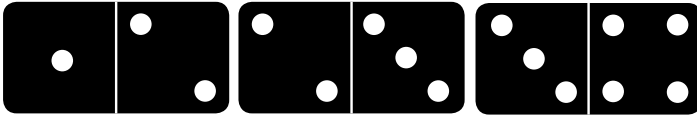
– Eräässäkin pentutehtaassa huone oli täynnä häkkeitä päällekkäin pinottuina ja koirat tekivät tarpeensa häkkeihin, mistä ne valuivat alempana olevien päälle. Näissä olosuhteissa emokoirat synnyttävät pentueen toisensa jälkeen, tietämättä paremmasta. Moni ostaa näistä olosuhteista pennun säälistä, mikä ei ole oikea ratkaisu, sillä se mahdollistaa toiminnan jatkumisen.

Anun mukaan nykyisen eläinsuojelulain pykälät on kirjoitettu liian väljiksi ja lisäksi meiltä puuttuvat eläinsuojeluasioihin erikoistuneet viranomaiset. Ei ihme, että lain soveltamien käytäntöön ontuu pahasti.

Olli Tiuraniemi

www.koiranjalostus.fi/29 – Opas ja muistilista pennunostajalle
atuubi.yle.fi/node/12469 – Linkkejä pentutehtailusta
www.peta.org – People for the Ethical Treatment of Animals -järjestö

TAUSTA

- Vuosina 2013–2016 valtion rahoitusmalli yliopistoille muuttuu.
- Suunnitellulla mallilla pyritään vahvistamaan yliopistojen laatua alueellisella ja kansainvälisellä tasolla.
- Lisäksi tarkoituksena on nopeuttaa opiskelijoiden valmistumista sitomalla osa rahoituksesta opiskelijoiden suorittamaan 55 opintopisteen vuotuisen tavoiterajaan.

Hyviä vai huonoja opintopisteitä

Yliopistojen valtiolta saaman rahoituksen malli on uudistumassa. Vuosina 2013–2016 on tarkoitus muuttaa osa valtionosuuksista vastikkeellisiksi sille, miten suuri osa opiskelijoista suorittaa opintoja 55 opintopisteen edestä vuodessa. Yksitoista prosenttia yliopistojen valtionosuuksista määräytyisi tämän mukaan.

Opintopistevaatimusten korottaminen vaatii kuitenkin muutakin kuin numeroiden muuttamista paperilla. Painetta kohdistuu etenkin opinto-ohjaukseen sekä opiskelutulosten laadun ylläpitämiseen.

Kuvataidekasvatuksen opiskelijat Milja Kaukorinne ja Piritta Huhtanen pitävät 55 opintopisteen vaatimusta kovana.

– Jos käy töissä tai tekee muuta kuin istuu yliopistolla, ei se onnistu. Taideaineissa yhden kurssin työmäärää voi verrata siihen, että valmistautuisi toistuvasti tenttiin, Kaukorinne sanoo.

– Korotuksen myötä täytyisi tarkastaa kurssin työmäärän ja opintopisteiden vastaavuus. Muuten oma elämä pelkistyy siihen, ettei yliopistolta voi poistua muualle kuin kotiin, Huhtanen jatkaa.

Sosiologiaa opiskelevan Antti Kässin mukaan nouseva opintopistevaatimus tarkoittaisi sitä, ettei opiskelun ulkopuoliselle toiminnalle jäisi aikaa. Tämä puolestaan sotii etenkin yhteiskuntatieteellistä opiskelua vastaan.

– Järjestötoiminta ja yhteiskunnan konkreettinen tar-

kastelu kuuluvat olennaisesti osaksi sosiologiaa. Opiskelu ei voi jäädä vain teorian tasolle, Käksi huomauttaa.

– Tuollainen korotus tarkoittaisi, että kaikkein olennaisimmat asiat jäisivät syrjään. Ei siinä kovin kypsiä kandeja tai maistereita valmistu. Voikin sitten kysyä, onko niin edes tarkoituskaan.

Kaukorinteen ja Huhtasen mielestä kaavailtu muutos olisi mitoitettu eräänlaisen täydellisen opiskelijan mukaan.

– Ei tulla ajatelleeksi, ettei kaikilla opiskelijoilla mene aina hyvin. Unohtuu, että opiskelijoita ja oppijoita on erilaisia ja että elämä voi joskus tulla väliin, Kaukorinne huomauttaa.

Myös Käksi toteaa, etteivät opiskelijat ole samasta muotista valettuja.

– Aina löytyy ihmisiä, jotka suorittavat 80 opintopistettä vuodessa, ovat mukana järjestötoiminnassa ja käyvät päälle vielä töissä. Kaikilla ei kuitenkaan ole mahdollisuuksia samaan.

Kässille 55 opintopistettä tarkoittaisi sitä, että alkaisi etsiä helppoja opintopisteitä. Tästä puolestaan seuraisi, etteivät karttuneet opintopisteet olisi erityisen laadukkaita.

– Mieluummin tekee 45 laadukasta opintopistettä kuin 55 laadutonta. Toki uusi pistemäärä olisi saavutettavissa, mutta todennäköisesti tulisi suoritettua kurseja, joita tekee vain opintopisteiden takia, Käksi arvioi.

Paavo Käksi

Sykemittarin suunnittelija

ALUMNI

Kempeleläinen Polar Electro on johtavia sykemittareiden valmistajia maailmassa. Yrityksen palveluksessa on toista tuhatta ihmistä, ja sillä on toimintaa 80 eri maassa. Kymmenkunta vuotta sitten yritykseen löysi tiensä myös Lapin yliopistosta valmistunut taiteen maisteri Lauri Lumme.

Lauri työskenteli aluksi kokeneempien muotoilijoiden apuna, teki 3D-mallintamista sekä väri- ja graafista suunnittelua. Työnkuva on pysynyt vuosien varrella melko samanlaisena teollisen muotoilijan perustyönä. Toki työhön kuuluu nykyään entistä laajempia kokonaisuuksia ja yhteistyötä suunnittelutiimin kanssa.

Laurin mukaan sykemittarin ulkoasun suunnittelussa täytyy ottaa huomioon muun muassa yrityksen tavoitteet ja visiot, käyttäjäryhmät ja niiden mahdolliset erityispiirteet, yleiset trendit ja kilpailutilanne, hinta, mittariin tuleva tekniikka, mittarin koko ja tuotantomenetelmät.

– Tuotteesta täytyy tehdä kuluttajan näkökulmasta haluttava. Lisäksi sen valmistamisen on oltava yritykselle taloudellisesti kannattavaa, Lauri kiteyttää.

Polar seuraa tarkoin uusien tuotteiden kehitystyössä asiakkaiden kulutusta ja siinä tapahtuvia muutoksia. Kuluttajien mielipiteiden seuraamiseksi yrityksellä on käytössään lukuisia erityyppisiä palveluita, analyysseja ja mittareita.

Yksi iso kysymys myös Polarilla on koko tuotantoketjun ympäristöasioista huolehtiminen. Kuluttajien tietoisuus ympäristöasioista on lisääntynyt ja toisaalta yrityksissä on ryhdytty hyödyntämään ekoajatteluun perustuvaa positiivista mielikuvaa.

– Muotoilijana voin vaikuttaa hieman materiaalien valintaan ja siihen, että tuotteesta tehdään mahdollisimman laadukas. Laadukas tuote palvelee kuluttajaa mahdollisim-

MARKUS ILMONEN

LAURI LUMME

- Kotoisin Limingasta
- Taiteen maisteriksi Lapin yliopistosta, pääaineena teollinen muotoilu 2002
- Aloitti uransa CCC:n tytäryhtiössä Cybeliuksessa 3D-designerina
- Siirtyi Polar Electroon 2002

man pitkään ja on jo sinänsä ekoteko. Lisäksi huolehdimme tietysti kierrätyksestä ja siitä tiedottamisesta.

Valmistumisensa jälkeen Lauri on vierailut kotiyliopistossaan muutamia kertoja opettajana tai asiantuntijan roolissa.

– Opintojen fokus näyttää jonkin verran muuttuneen. Noin kymmenen vuotta sitten tehtiin paljon 3D-mallinnusta ja keskityttiin tuotesuunnitteluun, nyt esiin on noussut palvelumuotoilu, jolla pyritään hahmottamaan entistä suurempia koko-

Lauri Lumme osallistumassa Fjällräven Classic -vaellukselle. Matkaa mitattiin Polarin RCX5-laitteella ja G5-gps:llä. Matkaa kertyi n. 110 km, aikaa kului 20 tuntia.

naisuuksia.

Omissa opinnoissaan Lauri jäi kaipaamaan kontakteja potentiaaliin tuleviin työantajiin. Lisäksi hän painottaa, että vierailevia luennoitsijoita ja yrityksiä kannattaisi hyödyntää opetuksessa mahdollisimman paljon.

– Nykyajan globaalissa maailmassa kannattaa tuuppia opiskelijoita aktiivisesti vaihto-opintoihin hakemaan kokemuksia muista oppilaitoksista ja kulttuureita. Yksi parhaista asioista opiskeluaikani oli vaihtovuosi Osllossa.

Lauri kuuntelee omaa kehoaan sykemittarin avulla jo työnsä puolesta, mutta lisäksi hän käyttää mittaria lenkeillä, työmatkapyöräilyssä ja talvella hiihdossa.

– Käytän sykemittaria varsinkin silloin, kun olen ilmoittautunut jollekin maratonille, jota varten täytyy treenata ihan tosissaan.

Olli Tiuraniemi

Yrittäjämäisellä toiminnalla yksilöllisyyttä opintopolkuihin

Väitös 27.4.2012

LENITA HIETANEN ”Tänään soitin vain kitaraa, koska innostuin”. Tapaustutkimus yrittäjämäisestä toiminnasta perusopetuksen 7. luokan musiikin oppimisympäristössä

Filosofian maisteri Lenita Hietanen tutkii, miten yrittäjämäinen toiminta ilmenee musiikin peruskouluopetuksessa ja miten yrittäjämäistä toimintaa voidaan opetuksessa tukea. Tutkimuksen kohteena ovat valtakunnalliset opetus suunnitelman perusteet, musiikin oppimisympäristön järjestelyt sekä oppimisen käytännöt.

Hietanen rakentaa 7. luokan musiikin opetuksen oppimisympäristön, jonka tavoitteena on mahdollistaa ja tukea oppilaiden yrittäjämäistä toimintaa niin soitto-, kuuntelu- kuin laulupainotteisessa musiikin opetuksessa. Käytännössä oppilaille annetaan mahdollisuus valintoihin ja omakohtaisiin päätöksiin erilaisten vaihtoehtojen puitteissa.

– Suorittamassani opetuskokeilussa jokaiselle oppilaalle muodostui omanlainen musiikin opiskelupolku, joka mahdollisti muun muassa erilaisia oppimisen tapoja ja nopeuksia sekä keskittymisen yksilöllisiin kiinnostuksen kohteisiin. Yrittäjämäisen toiminnan painottaminen innovatiivisine kokeiluineen, riskin ottamisineen, epävarmuuden sietämisineen ja luovine ongelmanratkaisutaitoineen tarjoaakin yhden pedagogisen tavan järjestää vaihtelevuutta opiskelupolkuihin, Hietanen sanoo.

Tutkimusta voidaan hyödyntää kehittäessä yrittäjämäisen toiminnan oppimista ja opettamista peruskoulun käytännössä, opetus suunnitelmatyössä sekä opettajankoulutuksessa.

Inarilaisnuoret arvostavat luonnonrauhaa

Väitös 28.4.2012

TEUVO NIEMELÄ Quo vadis Homo sapiens. Luonnonrauha ja sen uhanalaisuus inarilaisnuorten käsityksissä

Lääketieteen lisensiaatti Teuvo Niemelä selvittää ympäristökasvatuksen alan tutkimuksessaan koulu- ja lukioikäisten inarilaisnuorten käsityksiä luonnonrauhasta ja sen uhanalaisuudesta. Lähtökohtana ovat luonnon hyvinvointia tarjoavat mahdollisuudet sekä toisaalta luonnon tuhoutumiseen liittyvät monet uhkakuvat.

Tutkimuksen mukaan inarilaisnuoret kokevat hiljaisen, ihmisten tuottamista äänistä vapaan luonnon tarjoavan nautinnollisia elämyksiä sekä vaikuttaneen heihin myönteisesti. Nuoret katsovat luonnon hiljaisuuden ja koskemattoman luonnon olevan vaalimisen arvoisia asioita. Luonnonrauhan katoamista nuoret eivät koe erityisen akuutiksi uhaksi ainaakaan Pohjois-Lapissa, mutta heitä askarruttavat muun muassa matkailun mahdolliset vaikutukset.

Korvalääkärinä pitkän työuran tehnyt Teuvo Niemelä kertoo kutsuneensa itseään ekolääkäriksi vuodesta 1985 lähtien. Hän toivoo tutkimuksensa lisäävän keskustelua siitä, miten Suomessa ja Lapissa tulee suhtautua luonnonrauhan ja hiljaisen alueiden vaalimiseen aikana, jolloin ihmisen tuottama hälinä ja melu tunkeutuvat yhä useampiin elinpiireihin, jopa perinteisiin erämaihin.

Statuksettomat saamelaiset ovat kielensiirtäjiä

Väitös 13.6.2012

ERIKA SARIVAARA Statuksettomat saamelaiset. Paikantumisia saamelaisuuden rajoilla

Kasvatustieteen ja filosofian maisteri Erika Sarivaara tarkastelee saamen kielen elvytystä, jota toteuttavat saamelaismääritelmän ulkopuolelle rajautuvat henkilöt, jotka ovat opetelleet saamen kielen. Lisäksi hän tutkii näiden henkilöiden kokemuksia saamelaisuudesta.

Saamenkielisiä statuksettomia saamelaisia ovat Sarivaaran tutkimuksen mukaan henkilöt, jotka eivät saamelaisista sukujuuristaan ja saamen kielen taidostaan huolimatta ole saamelaisen yhteisön virallisia jäseniä, eli heillä ei ole saamelaisstatusta. Saamelaisstatus on henkilöillä, jotka on merkitty saamelaiskäräjien vaaliluetteloon.

Tutkimusaineistosta nousee esille kaksi ryhmää, jotka kokevat eri tavoin suhtensa saamelaisuuteen: integroituvat statuksettomat saamelaiset sekä tiedostavat statuksettomat saamelaiset.

– Integroituvat statuksettomat saamelaiset ovat osa saamelaista yhteisöä saamen kielen avulla. Heille saamelaiset juuret ovat olleet innoitus aloittaa saamen kielen opiskelu. Alkususäyksen jälkeen motivaationa kielen opiskeluun ja puhumiseen on ollut saamelaisessa yhteisössä eläminen ja toimiminen, tutkija kertoo.

Tiedostavat statuksettomat saamelaiset puolestaan pitävät itseään saamelaisina saamelaisten sukujuuriensa kautta.

– He kokevat samastuvansa osaksi saamelaista yhteisöä. Saamen kieli merkitsee heille kulttuurista jatkumoa: he kokevat liittyvänsä kielen avulla osaksi sukupolvi- en ketjua, Sarivaara toteaa.

Oppimateriaalin suunnittelu erikoisalojen englannin oppimisessa

Väitös 21.6.2012

ELIZABETH E. ALSSEN Student Perceptions of Learning English for Specific Purposes Through ICT-Enhanced Peer Design of Instructional Materials

Kasvatustieteen lisensiaatti Elizabeth E. Alssen tarkastelee yliopisto-opiskelijoiden käsityksiä erikoisalojen englannin kielen oppimisesta.

Hän tutki neljää kurssia, joihin osallistui yhteensä 53 tietojenkäsittelytieteen ja kasvatustieteen opiskelijaa Joensuun ja Kuopion yliopistojen kielikeskuksissa vuosina 2001–2004. Kurseilla käytettiin oppimisen menetelmää, jossa opiskelijat loivat pienryhmissä oman alansa englannin kielen oppimateriaaleja.

– Tutkitussa oppimismenetelmässä opiskelijat pystyivät hyödyntämään englannin kielen oppimisessa tietotaitoa, jota he olivat saavuttaneet aiemmin opinnoissaan tai työssään. He kokivat kielen opiskelumotivaationsa kasvaneen, mikä näkyi muun muassa opiskelun tehokkuutena, parantuneena ajanhallintana ja ylpeyttenä itse tuotetuista materiaaleista, Alssen sanoo.

Kyseistä oppimismenetelmää Alssen suositaa sovellettavaksi vieraiden kielten opetukseen aina perusopetuksesta korkeakouluopetukseen asti.

Osakeyhtiön verovapaat osakeluovutukset

Väitös 31.8.2012

WISA KESKITALO Osakeyhtiön verovapaat osakeluovutukset

Oikeustieteen lisensiaatti Wisa Keskitalo käsittelee väitöstutkimuksessaan osakeyhtiön verovapaita osakeluovutuksia. Erityisesti hän tutkii osakkeiden luovutushinnan tuloverotusta tilanteessa, jossa emoyhtiö myy sellaisen yhtiön osakekannan, josta se omistaa ennen myyntiä vähintään 10 prosenttia. Tällaisia pääomasijoituksia kutsutaan suorasisjoituksiksi, joista luopumiseen voidaan soveltaa luovutusvoittojen verovapautta eli niin kutsuttua osakkuusvapautusta. Erityisesti Keskitalo selvittää näiden verovapaussäännösten syitä, tulokintasuosituksia ja kehittämismahdollisuuksia.

Järjestelmien samankaltaisuudesta huolimatta säännöstekstien yksityiskohdissa on paljon eroja eri EU-valtioissa. Tutkimuksessaan Keskitalo analysoi eritoten vuonna 2004 säädettyä verovapausmallia, jossa pyrittiin huomioimaan, että yritystoiminnan kansainvälistyessä myös yrityksen rakenteet ylittävät yhä useammin valtioiden rajat.

Suomen osakkuusvapautussäännösten puutteeksi Keskitalo toteaa, että sen soveltamisedellytykset ovat hyvin kategorisia eivätkä ne jätä mahdollisuutta tapauskohtaiselle harkinnalle. Kategorisuuden lisäksi säännökset ovat Suomessa rakenteeltaan varsin monimutkaisia. Tämä on johtanut Verohallinnon, veronsaajien ja veronmaksajien välisiin runsaslukuisiin tulkintaerimielisyyksiin, mikä puolestaan heikentää järjestelmän ennakoitavuutta.

Alue- ja paikallishallinto mukaan Arktisen neuvoston toimintaan

Väitös 4.9.2012

WALIUL HASANAT Soft-law Cooperation in International Law: The Arctic Council's Efforts to Address Climate Change

Master of Laws Waliul Hasanat tarkastelee kansainvälisen yhteistyön muotoja maapallon pohjoisilla alueilla kansainvälisen oikeuden näkökulmasta. Erityisesti hän tutkii Arktista neuvostoa ja sitä, kuinka neuvosto on pystynyt vastaamaan arktisen alueen haasteisiin.

Arktinen neuvosto on arktisten valtioiden hallitusten välinen korkean tason foorumi, jonka pysyvinä jäseninä ovat arktisen alueen alkuperäiskansojen järjestöt. Lisäksi tarkkailijajäsenenä on muita valtioita, globaaleja ja alueellisia kansainvälisiä järjestöjä sekä kansalaisjärjestöjä.

Waliul Hasanatin mukaan paikalliset ja alueelliset toimijat tulisi liittää nykyistä tiiviimmin mukaan Arktisen neuvoston toimintaan, jotta se pystyisi hoitamaan nykyistä paremmin keskeistä tehtävänsä eli edistämään arktisten valtioiden, alkuperäiskansojen ja alueen muiden asukkaiden yhteistyötä etenkin kestäväen kehityksen ja ympäristönsuojelun kysymyksissä.

Hän suositaa tarkastelemaan Arktisen neuvoston sekä muiden pohjoisen ja arktisen alueen alueellisten yhteistyöelinten välistä työnjakoa ja tehtäviä. Erityisesti Barentsin euro-arktisen neuvoston, Barentsin alueneuvoston sekä arktisten valtioiden aluehallintojen yhteistyöjärjestön Pohjoisen foorumin (Northern Forum) toiminta tulisi liittää nykyistä tiiviimmin Arktisen neuvoston toimintaan. Näin vältettäisiin päällekkäisyyksiä ja pystyttäisiin jakamaan tiukat taloudelliset voimavarat tarkoituksenmukaisesti.

Kuvaan liittyvä kerronnallisuuden käsite tulisi määritellä uudelleen

Väitös 24.5.2012

SILJA NIKULA Paikan henki – Matkailijan mielikuvasta graafiseksi kuvaksi

Taiteen maisteri Silja Nikula pohtii väitöstutkimuksessaan, kuinka matkailijan kokemus paikan hengestä saa näkyvän muodon graafisena kuvana. Tutkimuksessa otetaan osaa keskusteluun kuvan kielestä ja pohditaan erityisesti liikkumattoman kuvan mahdollisuuksia kerronnassa. Tutkimuksen taiteellinen osio on esitetty kolmena näyttelynä: Poettinen muodonmuutos 2009, Turskana tulessa 2010 ja Kuvajaisen kintereillä 2011.

Nikula punnitsee erityisesti kuvan kielien luonnetta, sen mahdollisuuksia ja rajoja esittämisessä. Esimerkiksi kertomuksen teoria painottaa ajallisesti etenevää juonta, mutta sellaisen rakentaminen yksittäiseen liikkumattomaan kuvaan kohtaa ongelmia. Huomioon on otettava myös kuvaelementtien laadulliset ominaisuudet ja ilmaisulliset vihjeet, joilla merkityksiä luodaan.

– Rakennan merkityksiä kuviin vähitellen kerros kerrokselta. Näin syntyi kuusi kuvallisen kerronnan lajia: kuvaus, kohta, kronikka, kollaasi, etnofiktio ja kommentti. Kukin näistä tuo esille tietyn kokemuksellisen näkökulman paikan henkeen.

Graafisen suunnittelun korkeakouluopetusta tarjotaan Suomessa kahdessa yliopistossa: Aalto-yliopistossa ja Lapin yliopistossa. Väitöskirjoja graafisen suunnittelun koulutusohjelmista on tehty toistaiseksi vasta muutama.

Maija Lavosen merkitys Suomen tekstiilitaiteelle

Väitös 25.5.2012

SEIJA HONKA Pintaa ja struktuuria. Tekstiilitaiteilija Maija Lavosen avainteokset ja käänteentekevät taidetekstiilit 1968–2009

Taiteen maisteri Seija Honka kuvaa väitöstutkimuksessaan tekstiilitaiteilija Maija Lavosen uran alkua sekä oman ilmaisun löytämistä ja kehittymistä vuosina 1968–2009. Erityisesti kohteena ovat Lavosen taidetekstiileissä ilmenevät tekniset, symboliset ja persoonalliset piirteet.

Metodinä on teema-analyysi, jonka avulla on nostettu esille Lavosen uran keskeiset johtoteemat. Teemat nostavat esille taiteilijan työskentelyn kannalta merkittävät avainteokset ja käänteentekevät taidetekstiilit.

– Teemat etenevät taiteilijan työskentelyssä kronologisesti ja muodostavat tutkimuksen rungon. Lavosen töille on tunnusomaista selkeys, niukka väriskaala ja modernisuus. Niissä on koko uran ajan ollut nähtävillä samoja piirteitä raidoituksen, perusmuotojen ja puhtaiden värien käytössä. Hän on mieluummin ilmaissut tunteuksiaan niukasti ja jättänyt näin katsojalle tilaa taideteosten tulkinnassa, Honka sanoo.

Matka maailman keskipisteeseen

Väitös 28.8.2012

ILKKA VÄÄTTI MUNDUS – Matka maailman keskipisteeseen

Kuvataiteen maisteri, kuvataiteilija Ilkka Väätti tarkastelee väitöstutkimuksessaan kolmen omana aikanaan merkittävän maailmannavan syntyä, muutoksia sekä niiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Väitöskirjan taiteellisessa osiossa hän arvioi lisäksi oman taiteensa maailmankuvaa.

Väitöskirja koostuu kulttuurihistoriallisesta tutkimuksesta maailman keskipisteistä sekä taiteellisesta produktiosta, joka sisältää 31 uutta taideteosta Väätin vuonna 1993 aloittamaan MUNDUS-sarjaan sekä näiden teosten dokumentaation. Mundus on latinaa ja tarkoittaa taivasta, maailmaa ja koko maailmankaikkeutta.

Kulttuurihistoriallisessa tutkimusosiossa Väätti selvittää, millaista vallankäyttöä maailmannapoihin liittyi, kuinka ne nivoutuivat eri uskontoihin ja mitä niiden symboliikka kertoo oman aikansa maailmankuvasta. Taiteellisessa osiossa Väätti pohtii kuvataiteilijan näkökulmasta MUNDUS-teossarjaansa ja mitä se kertoo hänen omasta maailmankuvastaan. Tutkimus ja taideteokset pohtivat ja kuvaavat siten samaa maailmaa eri keinoin ja eri näkökulmista.

Väitöskirjaan liittyvät teokset olivat esillä kahdessa näyttelyssä Rovaniemen taidemuseossa keväällä 2007 ja Keski-Suomen museon Taidehallissa Jyväskylässä keväällä 2009. Väitöskirja sisältää taideteosluettelon sekä keskeisimpien taideteosten ja niiden kulttuurihistoriallisten taustakuvien esittelyt.

Asioiden ihmettely luo työyhteisölle rajoja ja mielekkyyttä

Väitös 11.5.2012

VIIRPI TÖKKÄRI Käsittämätöntä! Mielekkyyden luomisen keinot ja funktiot työyhteisön kertomuksissa

Hallintotieteiden maisteri Virpi Tökkäri selvittää hallintotieteen tutkimuksessaan erään julkisen alan työyhteisön jäsenten kokemuksia työpaikkansa epäselvistä, ihmetystä herättävistä asioista. Hän tutkii, mitä asioita työyhteisössä koetaan käsittämättömiksi, miten näitä ihmettelyn kohteita pyritään selittämään ja ymmärtämään sekä miten kokemukset käsittämättömistä asioista rakentavat työyhteisön sosiaalisia suhteita ja johtajuutta.

Tutkitussa työyhteisössä koettiin käsittämättömiksi varsin laajoja ja työyhteisöllisesti olennaisia aiheita. Toistuvasti pohdittiin, kohdellaanko työyhteisön jäseniä oikeudenmukaisesti, kenen on velvollisuus ja vastuu, miten yhteisössä tulee käyttäytyä, mitä on erilaisten muutostilanteiden takana, miksi työyhteisössä ollaan hiljaa ja kehen voi luottaa.

– Samat toistuvat kysymykset muodostavat eräänlaisen kehän, joka ohjaa sitä, miten työyhteisön jäsenen tulee tai kannattaa suhtautua outoihin asioihin. Lisäksi työyhteisöön rakentui erilaisia tyyppillisiä henkilöhahmoja ja sosiaalisia ryhmiä, joihin ihmiset suhteuttavat itsensä ja muut. Näin työyhteisöön muodostuu useita leirejä, tutkija kertoo.

– Menestyvän organisaation kannalta on keskeistä, miten hyvin työyhteisö tietää monitulkintaisuutta ja näkemysten moninaisuutta, sillä ihmisten kokemuksia on mahdotonta hallita tai määritellä esimerkiksi johtamisen kautta, Tökkäri arvioi.

Henkilöstöjohtaminen kuntien muutostilanteissa

Väitös 25.5.2012

HANNA VAKKALA Henkilöstö kuntauudistuksissa. Psykologinen johtamisorientaatio muutoksen ja henkilöstövoimavarojen johtamisen edellytyksenä

Hallintotieteiden maisteri Hanna Vakka-lan tutkimuksen mukaan on yleistä, että esimiehen ja alaisen välisessä yhteisymmärryksessä esiintyy rikkonaisuutta muutoksen vuoksi. Yhteisymmärryksen ja johtajuuden puutteet näkyvät erilaisina psykologisina reaktioina, kuten turhautumisenä, ärtyneisyytenä tai alakuloisuutena. Pidemmällä aikavälillä motivaatio, sitoutuneisuus ja työtyytyväisyys heikentyvät.

Tutkimuksen mukaan työntekijöiden tehtävät ja paikat ovat etenkin muutoksen alkuvaiheessa pysyvämpiä kuin esimiesten tehtävät. Esimies vaihtuu keskimäärin kolmanneksella työntekijöistä, mutta joskus useamminkin muutosprosessin aikana. Esimiehen vaihtuessa yhteisymmärrys eli psykologinen sopimus työntekijöiden kanssa on muodostettava uudelleen. Sopimus ei kuitenkaan synny aina riittävän nopeasti ja kattavasti.

Henkilöstö on huomioitava myös yksilöinä, joilla on erilaisia näkemyksiä, kokemuksia ja elämäntilanteita. Kokemukset tasapuolisesta ja ihmisläheisestä johtamisesta rakentavat työntekijöiden luottamusta esimieheen ja organisaatioon.

Johtopäätöksenä tutkimuksessa esitetään, että ylhäältä alas suuntautuva johtamisajattelu on nykyorganisaatioiden muutoksissa riittämätöntä myös pitkällä tähtäimellä.

Suomen aluepolitiikassa eletään vedenjakajalla

Väitös 30.5.2012

SAMI MOISIO Valtio, alue, politiikka. Suomen tilasuhteiden sääntely toisesta maailmansodasta nykypäivään

Professori Sami Moision valtio-opin väitöskirja on ensimmäinen suomalaisen aluepolitiikan muotoutumista yhteiskuntateoreettisesta perspektiivistä lähestyvä tutkimus. Tutkimuksen mukaan 1990-luvun lama, Neuvostoliiton romahdus, Suomen EU-jäsenyys ja poliittisen kentän nytkähtäminen oikealle merkitsivät hyvinvointivaltion rakennuskautta leimanneen aluepoliittisen suuntauksen kuitumista.

1990-luvulla yhteiskunta- ja aluepolitiikkaa alkoivat ohjata kilpailukykyretoriikka sekä kansainvälistymiseen, innovaatioihin ja alueiden omaan ”elinvoimaan” liittyvät teemat. Vuoden 2002 pienen laman jälkeen on korostettu huippuosaamista, teknologisia innovaatioita, kansainvälistymistä ja kansallista luovuutta valtion menestyksen perustana.

Aluepolitiikan suuri kysymys on, jatkaanko Suomen rakentamista kaupunki-seutumallin pohjalta ja laajojen tulonsiirtojen avulla. Innovaatiovetoisen ja uusliberaaliin yhteiskuntapolitiikkaan perustuvan aluepolitiikan tuloksena syntyy Suomi, jossa tulevaisuutta rakennetaan vajaan kymmenen kaupunkiseudun varaan.

Tällaisen aluepolitiikan seurauksena yhä useammat pienet ja keskisuuret keskuksat ajautuvat syveneviin vaikeuksiin. Ylikansallisten aluekehitysmallien kautta muodostettavan ”huippuosaamisen” Suomen alueelliset kehityskuvat eriytyvät voimakkaasti. Ääritapauksessa syntyy jako tietotalouden ja resurssitalouden Suomeen.

Matkailuoikeus

Lohiniva-Kerkelä Mirva (toim.)

Matkailuoikeus-teoksen artikkeleissa käsitellään matkailijan ja matkailuelinkeinonharjoittajan oikeudellista asemaa sekä oikeuksia ja velvollisuuksia erilaisista näkökulmista, kuten esimerkiksi matkailijan turvallisuuteen liittyviä vastuukysymyksiä ja jokamiehenoikeuksia. Yleisempien artikkeleiden lisäksi mukana on erityiskysymyksiin keskittyviä artikkeleita, joissa pohditaan mm. avaruusturismia.

Teos tuottaa monipuolista oikeudellista tietoa niin tutkijoille kuin matkailun toimijoille käytännön tarpeisiin.

Kokemuksen tutkimus III

Kiviniemi Liisa, Koivisto Kaisa, Latomaa Timo, Merilehto Milla, Sandelin Pirkko ja Suorsa Teemu (toim.)

Kokemuksen tutkimus III – Teoria, käytäntö, tutkija -kirjassa tarkastellaan kokemuksen tutkimuksen teoreettisia lähtökohtia, tutkimuksen käytännön toteuttamiseen liittyviä kysymyksiä sekä pyritään rikastamaan ja tarkentamaan kokemuksen tutkimuksesta käytyä keskustelua. Kirjan artikkelit jakautuvat teemojen ja käsiteltävän mukaisesti kolmeen osaan: kokemus ihmistieteellisen tutkimuksen kohteena, kokemuksen ymmärtämisestä kohti parempia käytänteitä ja kokemuksen tutkimuksen tieteellisyys sekä kokemuksen tutkijaksi kasvaminen.

Harvoin lempeä tuuli puhaltaa arktisille jängille. Reidar Särestöniemen taidetta Kirsi ja Keio Eerikäisen taidesäätien kokoelmasta

Hautala-Hirvioja Tuija, Kuusikko Riitta ja Ylimartimo Sisko (toim.)

Reidar Särestöniemen taide kiinnittyy kotiseutuun. Maalauksista löytyvät aurinkoinen kesäyö, syysruska, lumipälvien täplittämät tunturit, porot, riekot ja Särestön öinen pihapiiri. Niistä välittyy unen ja runon mielentila: maailma, jossa lumipälvet leikkivät, kalat eksyvät, porot tulevat kuuhiiluiksi ja taivaalla lentävät jaarat.

Rovaniemen taidemuseon, Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan ja Lapin yliopistokustannuksen yhteisjulkaisu sisältää uusia tulkintoja ja näkökulmia Reidar Särestöniemen taiteesta.

Inhimillisesti tehokas sairaala – Työn mielekkyys henkilöstön kokemana

Syvjäjärvi Antti, Lehtopuu Heidi, Perttula Juha, Häikiö Mikko ja Jokela Jari

Kirja osoittaa, kuinka julkisen terveydenhuollon organisaatio on luonteeltaan kompleksinen. Terveydenhuollon henkilöstölle työympäristön moninaisuus heijastuu työvoiminta ja työn mielekkyyttä koettelevina tekijöinä. Toimialan tulevaisuuden kannalta on keskeistä ymmärtää henkilöstön kokemaa työn mielekkyyttä ja työhyvinvoinnin johtamista. Kirja perustuu tutkimukselle, jossa lähestytään työn mielekkyyttä ja organisaatiota kokemuksellisesta näkökulmasta.

Tutkimus on osa Inhimillisesti tehokas sairaala-tutkimus- ja kehittämisohjelmaa, jota on rahoittanut myös Suomen Työsuojelurahasto.

Hoitokokoukset traumatisoineet vanhoillislestadiolaisuuden

Lapin yliopiston tutkija Aini Linjakumpu on tutkinut vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen hoitokokouksia: miksi ne syntyivät, mitä niissä tapahtui ja mitä niistä seurasi. Keskiössä on 1970-luvun lopun hoitokokousaallo, mutta tutkimuksessa kiinnitetään huomiota myös sitä edeltäneisiin tapahtumiin ja arvioidaan 2000-luvun tilannetta.

Hoitokokoukset voidaan määrittellä julkisiksi ja pakotetuiksi sielunhoidollisiksi tilanteiksi, joiden pyrkimyksenä on arvioida ja korjata

ihmisen uskonelämään liittyviä asioita. Tutkimus esittää, että hoitokokoukset olivat hengellistä väkivaltaa: niissä esiintyi muun muassa pelottelua, syyllistämistä ja pahimpana muotona eristämistä. Eristäminen oli useissa tapauksissa totaalista eli se saattoi vaikuttaa ihmisen koko sosiaaliseen elämään ja perhe-elämään. Hoitokokoukset tuottivatkin vahinkoa ihmisille, loukkasivat niihin osallistuneiden etuja, oikeuksia ja itsemääräämisoikeutta sekä vaikuttivat niihin osallistuneiden terveyteen.

Tutkimus perustuu tutkittavilta henkilöiltä kerättyyn kirjalliseen muisteluaineistoon, haastatteluihin, media-aineistoihin sekä vanhoillislestadiolaisen liikkeen itsensä tuottamaan kirjalliseen materiaaliin. Kirjan on kustantanut Vastapaino.

Aini Linjakumpu: *Haavoittunut yhteisö: Hoitokokoukset vanhoillislestadiolaisuudessa*. Vastapaino 2012.

Koulu ja pohjoisen pojat

Professori Anneli Laurialan toimittaman *Koulu ja pohjoisen pojat* -teoksessa pohditaan muun muassa: miten pohjoisen alueen pojat kokevat koulunkäynnin, millaisia erilaisia kulttuureja ja mahdollisia ristiriitoja pohjoisen poika kohtaa kodin ja koulun välillä sekä miten kouluopiskelua ja opetusta voidaan kehittää niin, että se motivoi ja innostaa poikia.

Teoksessa korostetaan, että pedagogisessa kohtaamisessa on viime kädessä kyse kunkin oppilaan ainutkertaisen persoonallisuuden arvostamisesta ja vahvuuksien esille saamisesta.

– Pohjoisen poikien opetuksessa ja kasvatuksessa voidaan ammentaa paljon heidän elinympäristöstään, kulttuuristaan ja historias-taan, Anneli Lauriala sanoo.

Teoksen artikkelit tuovat esille myös, mitä väärinymmärryksiä sisältyy poikien maailman kohtaamiseen koulussa ja miten koulun käytänteet saattavat olla ristiriidassa pohjoisen kasvatuserinteiden ja -käsitusten kanssa.

Teoksen kirjoittajat ovat Pohjoisen pojat koulussa -hankkeen tutkijoita, hankkeen seminaareissa esiintyneitä koti- ja ulkomaisia asiantuntijoita sekä hankkeen yhteistyökoulujen opettajia.

Klassisempaa näkemystä politiikkaan

Petri Koikkalaisen ja Paul-Erik Korvelan toimittama *Klassiset poliittiset ajattelijat* -teos esittelee kuusitoista keskeistä poliittista ajattelijaa antiikista 1900-luvun alkuun.

Politiikan teorian klassikot palauttavat näkyviin sen moninaisuuden, joka on vallinnut ihmisten tavoissa käsittää poliittiset yhteisön-sä ja yhteiskunnalliset suhteensa. Samalla klassikot muistuttavat, kuinka politiikka ja poliittinen ajattelu ovat aikaan sidottuja ja muuttuvia.

Kukin kirjan esittelemistä kuudestatoista ajattelijasta kirjoitti oman aikansa erityisongelmia vasten, mutta heidän työnsä kautta avautuu näköaloja myös poliittisen ajattelun pitkäkestoisiin teemoihin.

Klassiset poliittiset ajattelijat on jokaisen poliittisesta filosofiasta kiinnostuneen perusteos, jonka artikkelit perustuvat uusimpaan poliittisen ajattelun historian ja filosofian tutkimukseen. Teoksen kirjoittajat ovat tunnettuja suomalaisia tutkijoita.

Myynti: tilaukset@vastapaino.fi

Uusi teos kansainvälisestä ympäristöoikeudesta

Tutkimusprofessori Timo Koivurovan *Johdatus kansainväliseen ympäristöoikeuteen* -teos esittelee kansainvälisen ympäristöoikeuden kirjavan kokonaisuuden Suomen näkökulmasta. Kirja käsittelee yleistajuisesti nykyajan monimutkaisia ympäristöongelmia, jotka eivät noudata valtioiden rajoja. Kirjassa kysytään muun muassa, saako tehdas saastuttaa naapurivaltion aluetta, miten suojellaan Itämeren ja kuka on vastuussa ilmastonmuutoksesta.

Tutkimusprofessori Timo Koivurova on Lapin yliopiston Arktisen keskuksen Pohjoisen ympäristö- ja vähemmistöoikeuden instituutin johtaja. Hän on toiminut asiantuntijana globaaleissa ja arktisissa ympäristönsuojeluprosesseissa ja johtanut kansainvälisiä ja EU:n ympäristönsuojeluun liittyviä tutkimusprojekteja.

Myynti: Tietosanoma Oy
kauppa.tietosanoma.fi

Arktisen neuvoston tulevaisuus

The Arctic Council: Its place in the future of Arctic governance -julkaisussa pohditaan kahdeksan vuotta toimineen Arktisen neuvoston tulevaisuutta.

Julkaisussa nostetaan esille muun muassa uusia suosituksia neuvoston toiminnalle. Tärkeintä on löytää uusi rahoitustapa, joka turvaisee pohjoisten alkuperäiskansojen osallistumisen Arktisen neuvoston toimintaan. Tähän asti ryhmien osallistumista on vaikeuttanut matkustus- ja tutkimusrahoituksen epävarmuus ja riittämättömyys. Lisäksi julkaisussa todetaan, että myös alueellisten hallintoyksikköjen tulisi saada asema Arktisessa neuvostossa. Neuvoston vaikuttavuus ja tehokkuus kansallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti riippuu siitä, kuinka hyvin se saa mukaan keskusteluihinsa sekä paikalliset toimijat että arktisen alueen ulkopuolisen maailman.

Julkaisussa kirjoittavat muun muassa Arktisen keskuksen johtaja Paula Kankaanpää ja Pohjoisen ympäristö- ja vähemmistöoikeuden instituutin (PYVI) tutkija Nikolas Sellheim. Julkaisun ovat toimittaneet tutkimusprofessori Timo Koivurova ja tutkija Waliul Hasanat (PYVI) sekä toimitusjohtaja Thomas S. Axworthy (Walter ja Duncan Gordonin säätiö, Kanada).

gordonfoundation.ca/publication/530

Arktinen muotoilu

Arctic Design. Opening the Discussion on ensimmäinen kansainvälinen keskustelunavaus siitä, mitä on arktinen muotoilu. Kiinnostus arktista aluetta kohtaan on kasvanut voimakkaasti ja keskustelua käydään niin taloudellisista, poliittisista kuin kulttuurisista kysymyksistä. Kirja tuo keskusteluun muotoilun näkökulman: miten muotoilu voi tukea arktisen alueen kehittämistä.

Kirjan kaksitoista artikkelia lähestyvät arktista muotoilua käsitteen määrittelyn, palvelumuotoilun, yhteisöllisyyden ja alkuperäiskansojen näkökulmista. Kirjoittajina ovat muun muassa rehtori Mauri Ylä-Kotola, dekaani Timo Jokela ja professori Satu Miettinen Lapin yliopistosta. Kansainväliset kirjoittajat tulevat Ruotsista, Skotlannista ja Kanadasta. Mukana on myös maailman luetuimman kulttuuri- ja designblogin The Cool Hunterin kirjoittaja, suomalaissyntyinen Tuija Seipell.

Kirjan julkaisija on Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta, ja teos on syntynyt osana Lapin yliopiston ja Rovaniemen Kehitys Oy:n yhteistä Arktinen muotoilu – Arctic Design -hanketta. Kirjan on toimittanut Päivi Tahkokallio.

Arktinen osaaminen Suomessa

Suomalaisten tutkimuslaitosten ja elinkeinoelämän arktinen osaaminen on koottu ulkoasiainministeriön julkaisemaan uuteen esitteeseen, joka on ilmestynyt suomeksi, englanniksi ja venäjäksi. Arktinen osaaminen Suomessa -esitteen sisällön on ulkomministeriön tilauksesta toimittanut Lapin yliopiston Arktisen keskuksen tiedeviestintäyksikkö.

Esite luo katsauksen monipuoliseen suomalaiseseen arktiseen osaamiseen ja tietotaitoon. Teksti on jaettu kolmeen osaan: Suomi arktisilla merillä, Elinkeinoja arktisilla alueilla ja Suomi arktisen alueen tutkijana ja kouluttajana. Esimerkiksi tutkimusosassa on esitelty noin 30 eri toimijaa. Esitettä on saatavilla ulkomministeriön Pohjoisen Euroopan yksiköstä: eur-10@formin.fi.

tutkijan niksipurkka

Käytännöllisiä ja hauskoja vinkkejä tutkimuksen edistämiseksi. Lähetä tutkimuksen tekoon liittyvät niksisi **Iiona Sarekselle**: etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Ovatko ajatuksesi yhtä hajallaan kuin käsikirjoituksesi?

Tutkijan kaikenlaisen tiedon, ajan, projektin ja ideoiden hallintaan on tarjolla ajatuskartta-ohjelmistoja, kuten MindManager. Ohjelmistoa voi käyttää mm. tiedon hallintaan, ideoiden sekä ajatuskarttojen ja käsikirjoitusten kehittämiseen. Ohjelma mahdollistaa ajatuskarttojen kääntämisen Word-tiedostoiksi ja päinvastoin. MM soveltuu myös tuotosten esittelykäyttöön Power Pointin sijasta.

www.mindjet.com

Kuinka saan itseni keskittymään tylsään työvaiheeseen?

Luo itsellesi tavoitteita ja palkitse itsesi tavoitteiden saavuttamisesta. Sopiva palkitsemiskeino voi olla yhden nettipelin pelaaminen tai muutama sivu kesken olevasta romaanista. Pidä tavoitteet sopivan lyhyinä ja pidä kiinni omista säännöistäsi, jotta et unohdu palkitsemaan itseäsi koko päivää.

Kuinka löytäisin sopivan henkisen olotilan tutkimuksen tekoon?

Sopivan moodin salaisuus saattaa olla oikea vaatevalinta. Laita kotona työskennellessäsi kylpytakki päälle. Ei haittaa vaikka pitäisit päivävaatteet kylpytakkin alla. Kylpytakilla huijaat itsesi rentoon olotilaan, jolloin ajatus luistaa hyvin.

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö abstraktina ja konkreettisenä kysymyksenä

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on ollut viime aikoina aiheena esillä. Siihen liittyvistä rikostutkinnoista on uutisoitu osana lasten ja nuorten harrastustoimintaa, uskonnollisia yhteisöjä, kansallisia ja kansainvälisiä pedofiilirinkejä sekä yksittäisiä yksilöitä ja perheitä. Saadusta tuomiosta lukeva kansalainen reagoi tunteen ja järjen yhdistelmällä: asia on kauheudessaan lähes käsittämätön.

Julkisuudesta voi syntyä vaikutelma, että kyseiseen ilmiöön reagoidaan yhdenmukaisesti. Kun lapsiin kohdistuvaa seksuaalista väkivaltaa tarkastellaan abstraktina ilmiönä, näin onkin. Teot määrittyvät juridisesti, moraalisesti, eettisesti ja sosiaalisesti yksiselitteisen tuomittaviksi. Kyseessä on lapsuuden loukkaus ja aikuisuuden väärinkäyttö. Julkinen keskustelu voi peittää aiheeseen liittyvän moninaisuuden.

Lähelle tullessaan teot konkretisoituvat, paikantuvat läheisiin ihmisiin, perheisiin ja yhteisöihin. Asia vaatii kohtaamista, kuuntelemista ja selvittämistä. Konkretisoituminen tuo esiin ilmiön monimutkaisuuden. Abstraktin ilmiötason selkeys sumenee. Uhrin, hyväksikäyttäjän ja läheisverkoston näkemykset kietoutuvat ihmisten välisiin suhteisiin, moraalisiin arvioiteihin sekä ihmisten ja yhteisöjen asemiin sosiaalisilla kentillä.

Uhrin ja tekijän avun tarpeet kohtaavat myös palvelu- ja oikeusjärjestelmien rakenteet ja käytännöt. Tilanne johtaa erilaisiin juridisiin ja ammatillisiin prosesseihin. Teot siirtyvät erilaisina merkityksinä osapuolten arjen ympäristöihin, lapsen päiväkottiin tai kouluun, tekijän ystäväpiiriin ja suvun verkostoihin. Suuri joukko ihmisiä tulee osallisiksi ilmiöön, joka lehdistä luettuna on tuntunut sijoittuvan itsensä kauaksi.

Konkreettisuus haastaa yksiselitteiset ymmärtämisen ja suhtautumistavat. Läheisyys tuo mukanaan selittämisen tarpeen. Osapuolten edut asettuvat vastakkain ja kohdistavat ympäristöön odotuksia vastuun ja kannan ottamisesta. Valta ja tieto asettuvat merkittäviksi inhimillisen toiminnan jäsentäjiksi. Kiinnostavaksi kysymykseksi nousee tietämään suostuminen ja tietoon suhtautuminen.

Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tutkiminen edellyttää ilmiöön liittyvän monikerroksisuuden ja risteävien paradoksien tavoittamista ja avaamista.

Johanna Hurtig ja Merja Laitinen

Arviointi Rovaniemen kuntaliitoksesta

Rovaniemi ja Rovaniemen maalaiskunta yhdistyivät 1.1.2006. Yhdistymisestä tehty arviointi osoittaa, että yhdistymisen kaikkia hyötyjä ei saavuteta pelkästään rakenteita uudistamalla.

Lapin yliopiston tutkijoiden tekemän arvioinnin mukaan merkittävien vaikutusten aikaansaamiseksi yhdistämisprosessin tulee olla kunnianhimoisen ja sen tulee sisältää toimintamallia, palveluita ja johtamista koskevia tavoitteita. Lisäksi yhdistymisen onnistumiseen vaikuttavat muutosjohtaminen ja henkilöstöpolitiikka.

Yhdistymisen myönteiset vaikutukset näkyivät alkuvaiheessa muun muassa maankäytön suunnittelussa, kaupungin imagon parantamisessa ja taloudessa. Oman haasteensa kehitysohjelmaan toi sopimusohjaus, jonka käyttöönotto oli osa yhdistämisprosessia.

Kuntalaisten mielestä Rovaniemen yhdistyminen tapahtui melko onnistuneesti. Kuntalaisten suhtautuminen liitokseen onkin kehittyneen ajan myötä myönteisempään suuntaan. Kuntalaisten käsityksiin on vaikuttanut etenkin palveluiden toimivuus.

Haasteena ovat kuitenkin edelleen keskustelussa ja sen ulkopuolella asuvien väliset jännitteet. Kuntien erilaiset kulttuurit näkyvät vieläkin arjen toiminnassa. Kuntalaisten mielestä poliittisten päättäjien tulisi kirkastaa käsitystään siitä, mitä Rovaniemi on ja mihin sen tulisi panostaa.

Rovaniemellä tehty kuntaliitos oli Suomen ensimmäisiä strategisia kuntaliitoksia. Rovaniemen arviointi on ensimmäinen keskipitkän aikavälin monitahoarviointi Suomessa.

Arvioinnin tekivät professori Jari Stenvall, tutkija Jenni Tyvitalo, professori Asko Suikkanen ja professori Antti Syväjärvi Lapin yliopistosta. Arviointi toteutettiin Rovaniemen kaupungin toimeksiannosta.

Tutkimus narkolepsiaan sairastuneiden kuntoutuksesta

Kuntoutustieteen oppiaine toteuttaa yhteistyössä Kelan ja Suomen Mielen terveysseuran kanssa narkolepsiaan sairastuneiden lasten ja nuorten kuntoutuskurssien arviointitutkimuksen vuosina 2012–2013.

Kela ryhtyi järjestämään sopeutumisvalmennuskursseja narkolepsiaa sairastaville lapsille ja nuorille vuonna 2012. Tutkimuksessa selvitetään narkolepsiaan sairastumisen vaikutuksia lasten, nuorten ja perheiden elämään, kuntoutusprosessin sujuvuutta, kuntoutuksen toteutuksen ja sitä koskevien odotusten vastaavuutta sekä kuntoutuksesta koettua hyötyä.

Arviointitutkimus toteutetaan monitahoarviointina, jossa tietoja kerätään kursseille osallistuneilta lapsilta ja nuorilta ja heidän vanhemmiltaan sekä kuntoutusprosessin keskeisiltä toimijoilta. Tutkimuksen toteutuksesta vastaavat Kelan tutkimusprofessori Ilona Autti-Rämö ja Lapin yliopiston kuntoutustieteen professori Kristiina Härkäpää.

Marjaana Kangas palkittiin

Kasvatustieteen tohtori Marjaana Kankaan väitöstudium on palkittu ansiokkaana lapsen näkökulmaa valottavana väitöskirjana Lea Pulkkinen palkinnolla.

Palkinnon perusteluissa todetaan, että Marjaana Kangas on tuonut hyvin lapsen näkökulman mukaan tutkimukseen: hän on ottanut 6–12-vuotiaat lapset mukaan kehittämään leikkikenttäympäristöä luovaksi ja leikkiliseksi, teknologiaa hyödyntäväksi oppimisympäristöksi.

Marjaana Kankaan väitöskirja *The School of the Future: Theoretical and Pedagogical Approaches for Creative and Playful Learning Environments* tarkastettiin Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa elokuussa 2010.

APURAHAT

NÄKYMÄTTÖMÄT LAPSET

Alli Paasikiven Säätiö on myöntänyt 25 000 euron apurahan professori Merja Laitisen vetämälle tutkimus- ja kehittämishankkeelle, jossa tutkitaan lasten ja nuorten selviytymistä.

Näkyvät lapset – lasten ja nuorten selviytymisen tukeminen vainon varjostamassa arjessa -hanke toteutetaan yhdessä Ensi- ja turvakotien liiton Oulun ja Mikkelin paikallisyhdistysten kanssa.

Tutkijatyöryhmän muodostavat sosiaalityön yliopisto-opettaja Anna Nikupeteri, sosiaalityön yliopistonlehtori Johanna Hurtig ja sosiaalityön professori Merja Laitinen.

LAPSEN SEKSUAALINEN RIISTO -TEOKSELLE APURAHA

Lapsen seksuaalinen riisto – tunnistaminen, kohtaaminen, auttaminen -teokselle on myönnetty Suomen tietokirjailijat ry:n apuraha.

Sosiaalityön yliopistonlehtori Johanna Hurtigille ja professori Merja Laitiselle on myönnetty 10 000 euron apuraha teoksen valmisteluun. Teoksessa analysoidaan seksuaalisen hyväksikäytön problematiikkaa uhrien ja heidän läheisten kokemusmaailman ja käytäntöjen parissa tehtävän työn näkökulmista.

Teos pohjautuu ainutlaatuisiin tutkimusaineistoihin, joihin sisältyy uhrien haastatteluja ja kirjoituksia sekä seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten äitien haastatteluja ja kirjoituksia. Aineistot avaavat seksuaalista hyväksikäyttöä yleisellä yhteiskunnallisella tasolla, yhteisöjen keskuudessa sekä uhrien ja heidän läheistensä henkilökohtaisten kokemusten tasolla.

Liiketaloustieteen opetus ja tutkimus profiloituvat uudelleen

IIRO RAUTAINEN

Lapin yliopistossa on voinut opiskella kauppatieteitä siten, että opetus on annettu Lapin yliopistossa ja kauppatieteellinen tutkinto on myönnetty Oulun yliopiston taloustieteiden tiedekunnasta. Viime kesänä tämä polku sulkeutui ja Lapin yliopisto suuntaa liiketaloustieteen opetuksen ja tutkimuksen vahvistamaan yliopiston valittuja strategisia profiilialoja.

Markkinoinnin professori Anu Valtosen mukaan Lapin yliopisto voi nyt suunnata opetustaan entistä enemmän kohti uusia avauksia, joita Valtosen mukaan ovat markkinoinnin integroiminen osaksi johtamista ja palvelumuotoilua.

– Olemme jo perustaneet JOMA-koulutusohjelman, jossa yhdistyvät johtaminen ja markkinointi. Koulutusohjelma on Suomessa ainutlaatuinen avaus, joka tuo johtamiseen liiketaloustieteellistä, kulttuurista sekä monidosryhmäistä näkökulmaa, Valtonen sanoo.

Valtonen uskoo, että liiketaloustieteen uudelleen suuntaaminen mahdollistaa myös alueen yritysten kuuntelemisen entistä herkemällä korvalla. Uusi entistä terävämpi profilointi mahdollistaa myös tutkimuksen nousun alan kansainväliselle huipulle.

Markkinointi panostaa tulevaisuudessa entistä enemmän myös palvelumuotoiluun, joka on yksi yliopiston painoaloista. Alan tutkimusta ja opetusta käynnistellään parhaillaan yhteistyössä taiteiden tiedekunnan ja matkailun kanssa.

Laskentatoimen professori Markku Vierun mukaan liiketaloustieteen uudelleen profiloimisissa edetään systemaattisesti ja määrätietoisesti. Yhteistyötä tehdään jatkossakin alan muiden osaajien kanssa sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla.

– Tutkimusyhteistyötä on aloitettu jo myös talon sisällä muun muassa sosiaalityön, hallintotieteen ja matkailun kanssa. Uskon, että kaikilla näillä aloilla on tulevaisuudessa entistä enemmän tarvetta hallita myös taloudellisia kysymyksiä. Esimerkkinä mainittakoon, että kuntakonserneihin sisältyy runsaasti osakeyhtiöitä, sosiaali- ja terveysalalla toimii lisääntyvässä määrin yksityisiä yrityksiä ja myös matkailu edellyttää tulevaisuudessa entistä tarkempaa taloudenpitoa ja osaamista, Vieru sanoo.

FAKTAT:

- Kauppatieteelliseen koulutukseen otettiin vuosina 2001–2007 kaikkiaan 451 opiskelijaa.
- Koulutuksesta on valmistunut yhteensä 242 kauppatieteiden maisteria.
- Valmistuneet ovat sijoittuneet hyvin työmarkkinoille.
- Tulevaisuudessa Lapin yliopiston liiketaloustieteellisessä koulutuksessa voi opiskella markkinointia ja laskentatointa perus- ja aineopinnojen verran (60 op) sekä kansantaloustiedettä perusopinnojen verran (25 op).

Olli Tiuraniemi

Barentsin valtiot ja kestävä kehitys

Tutkimusprofessori Monica Tennbergin johtamassa uudessa tutkimushankkeessa tarkastellaan valtion roolia kestävästä kehityksestä edistämällä eri puolilla Barentsin aluetta. Hankkeeseen osallistuvat Barents-instituutti Norjasta, Kuolan tiedekeskus ja Syktyvkarin yliopisto Venäjältä sekä Uumajan yliopisto Ruotsista. Kaksivuotista tutkimushanketta rahoittaa Pohjoismainen ministerineuvosto.

Hanke liittyy vuonna 2010 perustettuun Barentsin alueen poliittista taloutta tarkastelemaan tutkimusverkostoon. Verkosto kokoontui elokuussa Rovaniemellä. Tapaamisessa tarkasteltiin Barentsin alueen taloudellista, poliittista ja yhteiskunnallista kehitystä.

Markku Kiikeri tieteellisen lehden toimitusneuvostoon

Eurooppaoikeuden yliopistonlehtori Markku Kiikeri oikeustieteiden tiedekunnasta on valittu Baltic Journal of Law & Politics -lehden toimitusneuvostoon.

Lehti on vertaisarvioitu englanninkielinen tieteellinen lehti, jota julkaisee liettualainen Vytautas Magnus -yliopisto. Lehti tarjoaa julkaisufoorumin oikeus- ja politiikatieteiden tutkimukselle. Baltiaan liittyvien aiheiden ohella lehti korostaa monitieteistä tutkimusta sekä vertailevia ja yleisteoreettisesti merkittäviä aiheita.

MILLA HAARAKOSKI

Muotoiluopiskelijoiden tuotteet kiinnostivat New Yorkissa

Taiteiden tiedekunnan opiskelijoiden suunnittelema messuosasto Runko oli esillä New Yorkin International Contemporary Furniture Fair -messuilla toukokuussa. Messuille jryytettiin ainoastaan kuusi muotoilualan oppilaitosta maailmalta.

Messuosasto edusti pohjoista muotoilua Rovaniemeltä, Suomen Lapista. Osasto sai osakseen paljon myönteistä palautetta messukävijöiltä ja muotoilualan asiantuntijoilta. Yli viidensadan näytteilleasettajan joukossa Runko-messuosasto herätti mielenkiintoa selkედellään ja raikkauksellaan.

– Esittelemämme tuotteet herättivät mielenkiintoa, joten tilauksia olisi tullut runsaasti, mikäli tuotteemme olisivat olleet jo tuotannossa. Saimme useita kontakteja valmistajiin,

jälleenmyyjiin sekä maahantuojiin, joihin kaikkiin lupasimme olla yhteydessä messujen jälkeen, toteavat messuille osallistuneet muotoilualan opiskelijat Heidi Ollikainen ja Kaisa Sipovaara.

– Messuille osallistuminen toi yliopistolle ja Rovaniemen kaupungille hyvää näkyvyyttä ja herätti ihmisissä kiinnostusta Lappia kohtaan, opiskelijat kertovat.

Messumatkalle valmistauduttiin huolellisesti muun muassa neuvotellen messuille osallistumista tukeneiden tahojen kuten Rovaniemen kaupungin, Rovaniemen kehityksen ja WDC2012-hankkeen kanssa. Messuosasto edusti opintoprojektina luotua muotoiluosaamista, jota ohjasivat Lapin yliopiston opettajat Milla Haarakoski ja Piia Pyrstöjärvi.

Kuvataidelähtöinen lähestymistapa eurooppalaisuuteen

Taiteiden tiedekunnan kuvataidekasvatus on mukana kolmivuotisessa Creative Connections -tutkimushankkeessa. Lapin yliopiston lisäksi hankkeessa on mukana viisi eurooppalaista yliopistoa Englannista, Tšekin tasavalasta, Irlannista, Portugalista ja Espanjasta.

Kansainvälinen tutkimusryhmä koostuu yhteistyöyliopistojen post doc -tutkijoista, tohtoriopiskelijoista sekä opinnäytetyöntekijöistä. Tutkimushankkeen keskiössä ovat koulujen oppilaiden käsitykset paikallisista, kansallisista ja eurooppalaisista identiteeteistä sekä niiden suhteista. Tutkimuksessa on mukana neljä perus- ja lukioasteen koulua kustakin maasta.

Hankkeessa rakennetaan interaktiivinen oppimisympäristö, jossa oppilaat pääsevät perehtymään eurooppalaisten nykyaiteili-

SEIJA ULKUNIEMI

Ihmiskasvoista tietotekniikan opetuskäyttöä oppimassa

Osallistuin Firenzessä järjestetyille EU:n rahoittamalle Wide Minds – Human Face of Digital Learning -opintovierailulle. Sen pääteema oli jakaa Euroopan eri maissa toteutettuja, toimivia opetuskäytäntöjä, joissa hyödynnetään tietotekniikkaa.

Vierailulla syntyi myös useita yhteistyöprojekteja. Omat opiskelijani esimerkiksi tekevät kuvataidetta internetissä Slovakian Bratislavan yliopiston luovan kirjoittamisen opiskelijoiden kanssa. Koulutuksen asiantuntijoille suunnattu Opintovierailu-ohjelma päättyi vuonna 2014. Suosittelem hakemaan.

Seija Ulkuniemi

www.cimo.fi/ohjelmat/poikittaisohjelma/opintovierailut

joiden tuotantoon, jakamaan omia visuaalisia tulkintojaan teemasta sekä kommentoimaan toisten kuvataiteellista prosessia.

Taiteiden tiedekunnasta hankkeen tutkijoina toimivat yliopistolehtori Mirja Hiltunen, yliopisto-opettaja Annamari Manninen, soveltavan kuvataiteen professori Glen Coutts ja kuvataidekasvatuksen professori Timo Jokela, joka toimii myös hankkeen vastuullisen johtajana. Kolme kuvataidekasvatuksen maisteriopiskelijaa toimii lisäksi tutkimusapulaisina.

Promootion kuvat netissä

Lapin yliopiston neljännen promootion kuvat on julkaistu verkossa.

Sivuilla on esillä yhteensä satoja valokuvia promootion harjoituksista, promootiojajzeista, seppelensitojaisista, miekanhiojaisista, promootioaktista, juhlahumalanpalveluksesta, juhlaillallisilta, promootiotansseista ja huvirekistä Kemijärvelle.

Kuvat ovat Emilia Haukan ja Jouni Porsangerin ottamia.

www.promootio2012.kuvat.fi

Opiskelijat suunnittelivat taittoveitsiä

Teollisen muotoilun opiskelijat ovat suunnitelleet taittoveitsen prototyyppejä Marttiin puukkotehtaalle. Opiskelijoiden suunnitellut laadukkaat työt yllättivät yrityksen edustajat positiivisesti.

Alkujaan suunnittelussa oli mukana noin sata taittoveitsen aihiota, joista prototyypin tasolle kehitettiin 13 työtä. Suunnittelun lähtökohtana olivat muun muassa yksinkertaisuus, selkeys, turvallisuus, graafisuus, jämyys, luonnonmukaisuus, ergonomisuus, moderni ilme sekä ajattomuus.

Marttiin tuotantotiimi piti prototyyppejä varsin laadukkaina. Tiimin mukaan opiskelijat ovat ottaneet suunnittelutyön edessä hyvin huomioon tuotantotiimin antamat ohjeet ja kommentit. Opiskelijoiden työt ovat antaneet yritykselle uusia ideoita muotoiluun ja jopa teknisiin ratkaisuihin. Marttiin tuotantotiimi antaa kaikille kolmelletoista opiskelijalle palautteen kunkin opiskelijan suunnittelema- ta prototyypistä.

Opiskelijat esittelivät prototyyppejään Marttiin tuotantotiimille.

APURAHAT

JATKO-OPISKELIJALLE KIINAN VALTION APURAHA

Taiteiden tiedekunnan graafisen suunnittelun jatko-opiskelija, taiteen maisteri Zha Yiyun on saanut Kiinan valtion nelivuotisen tutkimusapurahan väitöskirjaansa varten.

Zha osallistuu professori Riitta Brusilan johtaman Integrated Media (Interreg IV Nord) -tutkimushankkeen työskentelyyn.

Zhanin väitöskirjatyön otsikko on "Structure of Information in Media: Graphic Design in New Modes of Communication".

HARRI FILPALLE APURAHA

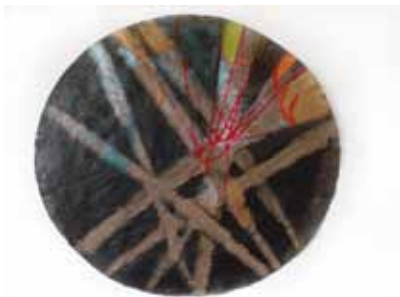
Graafisen suunnittelun tohtoriopiskelija Harri Filppa on saanut Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Pohjanmaan rahastolta 21 000 euron apurahan sarjakuvailmaisua käsittelevää väitöskirjaansa varten.

IRMA VARRIO

Alumnien näyttely Galleria Valossa

ANNE KESKITALO

Anne Keskitalo: Yksityiskohta Askelreittiestä-maalauksinstallaatiosta 2012.

Taiteiden tiedekunnan alumnien näyttely on esillä Galleria Valossa Arktikumissa syyskuun loppuun asti. Järjestyksessään kolmannessa vuotuisessa alumnien näyttelyssä on esillä vahvaa taiteen ja taideteollisen alan osaamista.

Töitään esittelee yksi alumni jokaiselta tiedekunnan koulutusosalta: Eija Nevala sisustus- ja tekstiilimuotoilusta, Liisa Karintaus graafisesta suunnittelusta, Riikka Vuorenmaa audiovisuaalisesta mediakulttuurista, Hanna Levonen-Kantomaa kuvataidekasvatuksesta, Mika Heikinmatti teollisesta muotoilusta ja Hanna Isojärvi vaate-suunnittelusta.

Rahoitusta tutkimus- hankkeiden valmisteluun

Tutkijat ja tutkimusryhmät voivat hakea rahoitusta yliopiston strategista profilia tukevien tutkimushankkehakemusten viimeistelyyn. Rahoituksen määrä on enintään 6 000 euroa.

Hakemukseen tulee liittää lyhyt (n. 1 sivu) kuvaus tutkimushankkeen sisällöstä, yhteistyökumppaneista, rahoitustahosta ja mahdollisesta yritys-yhteistyöstä sekä rahoituseuvoitteluiden tämänhetkisestä vaiheesta. Lisäksi pyydetään tutkijan tai tutkimusryhmän lyhyt cv.

Hakuaika päättyy 15.10. Hakemukset toimitetaan yliopiston kirjaamoon.

Rovaniemen pesimälinnusto kartoitettu

Arktisen keskuksen luontoselvitys- ja YVA-palveluiden koordinoima Rovaniemen kaupunkilintuatlas -projekti päättyi elokuussa. Hankkeen päätuotos, *Rovaniemen pesimälinnusto* -julkaisu on nyt saatavilla lintu- ja luontoharrastajien, ympäristöviranomaisten ja opetussektorin käyttöön. Rovaniemen pesimälinnusto kartoitettiin tutkijoiden, lintuharrastajien ja kaupunkilaisten välisellä yhteistyöllä.

Projektin toteutuksesta vastasivat Arktisen keskuksen luontoselvitys- ja YVA-palveluiden tutkijat. Projektipäällikkönä toimi Jukka Jokimäki ja projektitutkijana Marja-Liisa Kaisanlah-ti-Jokimäki. *Rovaniemen pesimälinnusto* -julkaisua on saatavilla projektin toteuttajilta Arktisesta keskukselta.

Haaveet vai vaateet – politiikkatieteet murroksessa

Valtiotieteellisen yhdistyksen vuosittainen kokoontuminen eli Poliitiikan tutkimuksen päivät järjestetään Lapin yliopistolla 7.–8. maaliskuuta 2013.

Poliitiikan tutkimuksen päivien teema kohdistuu haaveisiin siitä, mitä pitäisi olla ja todellisuuden vaatimuksiin. Päivien teemapaneelissa pohditaan muun muassa, miten politiikkatieteilijät kokevat meneillään olevan yleisen yhteiskunnan kollektiivisen murroksen ja Suomen akateemisen maailman sisäisen muutoksen. Teemapaneelin lisäksi päivien aikana kokoontuu useita muita paneeleja, jotka keskittyvät politiikan tutkimuksen kannalta tärkeisiin ja ajankohtaisiin aiheisiin.

Esitelmä- ja paneeliehdotuksia päiville voi lähettää osoitteeseen: poltut@ulapland.fi

Paneeliehdotusten eräpäivä on 30.10.

Heli Ruokamo vierailevana tutkijana Stanfordin yliopistossa

Kasvatustieteen professori Heli Ruokamo työskentelee 2012–2013 vierailevana tutkijana Stanfordin yliopiston School of Educationin H-STAR-instituutissa Yhdysvalloissa.

Professori Ruokamo johtaa Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan Mediapedagogiikkakeskusta (MPK) ja MPK:n TravEd- ja MediPro -tutkimushankkeita, joita rahoittaa Tekes ja EAKR yhdessä yritysosaapuolten ja julkisen sektorin partnereiden kanssa.

Hankkeissa kehitetään pedagogisia malleja matkailualan sekä terveyden ja sairaanhoidon koulutuksiin. Vierailevana tutkijana toimiminen liittyy hankkeiden kansainvälisen yhteistyön toteuttamiseen. Edellisen kerran Ruokamo vieraili Stanfordissa vuosina 2009–2010 kuuden kuukauden ajan.

Laura Tiitinen Coloradon yliopistoon

Sosiaalityön opiskelija Laura Tiitinen lähtee ensi lukuvuonna puoleksi vuodeksi Fulbright-stipendiaatiksi Coloradon yliopistoon Yhdysvaltioihin.

Tiitinen valmistele parhaillaan Lapin yliopistossa ja Sosnet-tutkijakoulussa väitöskirjaa sosiaalityön julkiseen viestintään liittyvää vallankäytöstä. Coloradossa hän tutustuu julkisen viestinnän käyttämiseen amerikkalaisessa sosiaalityössä ja alan koulutuksessa. Coloradon yliopiston viestintätieteiden laitos on erikoistunut kansalaisten ja viranomaisten välisen vuorovaikutuksen tutkimukseen.

TUULA LINNA
SUOMALAISEN
TIEDEAKATEMIAN
JÄSENEKSI

Oikeustieteiden tiedekunnan prosessioikeuden professori Tuula Linna on valittu tieteellisten ansioidensa perusteella Suomalaisen Tiedeakatemiaan jäseneksi.

Tuula Linna valittiin humanistisen osaston oikeustieteiden ryhmään, jossa on 18 paikkaa. Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnasta ryhmään kuuluvat toimessa olevista professoreista myös Juha Karhu (2001) ja Ahti Saarenpää (2003).

Suomalainen Tiedeakatemia on yleistieteellinen keskusseura, jonka tehtävänä on edistää tieteellistä tutkimusta sekä toimia korkeatasoisista tiedettä edustavien tutkijoiden yhdistyksenä.

SATU UUSIAUTTI
KANSAINVÄLISEN
TIEDEJULKAISEMISEN
ASIAANTUNTIJAKSI

Kasvatustieteen tohtori Satu Uusiautti on aloittanut kansainvälisen tiedejulkaisemisen asiantuntijana Lapin yliopistossa syyskuun alussa.

Hänen tehtävänä on tukea ja neuvoa yliopiston opetus- ja tutkimushenkilökuntaa kansainvälisten tutkimusartikkelien laadinnassa ja julkaisemisessa. Tarjoamalla mahdollisuutta henkilökohtaiseen neuvontaan yliopisto pyrkii edistämään kansainvälistä julkaisemista ja siten vahvistamaan tutkimus- ja tiedeprofiliaan.

NIINA HUUSKONEN
KUSTANNUSPÄÄLLIKÖKSI

Niina Huuskonen aloitti työnsä Lapin yliopistokustannuksen (LUP) kustannuspäällikkönä elokuun alussa 2012.

LUP tarjoaa julkaisupalveluita (kustannus- ja julkaisu-toiminta, julkaisujen myynti, markkinointi ja jakelu, konsultointi) tutkijoille, opettajille ja opiskelijoille sekä myös yliopiston ulkopuolisille toimijoille.

LUPille voi tarjota käsikirjoituksia kustannettavaksi tai julkaistavaksi. Kustannuspäälliköltä voi myös tilata julkaisujen sarjanumeroita sekä ISBN-tunnuksia.

Ennen kustannuspäällikön tehtävää Huuskonen työskenteli graafisena suunnittelijana yliopiston viestintäpalveluissa vuosina 2003–2011.

HEINI KESTI
OPPILAITOSPASTORIKSI

Heini Kesti on aloittanut oppilaitospastorina Rovaniemen seurakunnassa. Hän on tavattavissa maanantaisin Lapin yliopiston hiljaisessa huoneessa kello 11 alkaen ja muina aikoina seurakuntakodissa.

Seurakunnan oppilaitostyö toimii osana opiskelijoiden hyvinvointipalveluita ja tarjoaa mahdollisuuden hiljentymiseen, kohtaamisiin ja yhdessäoloon erilaisissa tapahtumissa sekä rinnalla kulkemiseen opiskelijan arjessa.

PÄIVI RANTALA
KULTTUURI, TERVEYS
JA HYVINVOINTI
-HANKKEEN
OHJAUSRYHMÄÄN

Filosofian tohtori, tutkija Päivi Rantala on valittu Kulttuuri, terveys ja hyvinvointi -hankkeen ohjausryhmän jäseneksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä sekä sosiaali- ja terveysministeriössä on käynnissä poikihallinnollinen toimintaohjelma Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia 2010–2014. Ohjelman tavoitteena on käynnistää kulttuurin, taitteen, terveyden ja hyvinvoinnin suhteita kartoittava laaja tutkimusohjelma, jonka valmistelua tehdään parhaillaan Turun yliopistossa Kulttuuri, terveys ja hyvinvointi -hankkeessa. Valmistelutyötä vetävät professori Marja-Liisa Honkasalo ja projektitutkija Anu Laukkanen.

PANU HELLE
KORKEAKOULU-
OPINTOJEN
OHJAAJAKSI

Panu Helle on valittu Lapin yliopiston ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun yhteiseksi opintojen ohjaajaksi.

Korkeakouluopintojen ohjaaja on oppimisen, opiskelun ja ohjaamisen asiantuntija, joka tukee opiskelijoiden opintojen sujuvuutta, opiskelukykyä sekä hyvinvointia. Tehtäviin kuuluvat opinto-ohjaustoiminnan kehittäminen, ohjaushenkilöstön koulutus ja konsultointi oppimiseen liittyvissä ohjausasioissa sekä opintojen ohjauksen tukitoiminta.

Polaarikirjastojen konferenssi Coloradossa

Polaarikirjastojen 24. konferenssi järjestettiin kesäkuussa 2012 Coloradon Boulderissa, Kalliovuorten kupeessa. Kokousta emännöivät National Snow and Ice Data Center ja Coloradon yliopiston Institute of Alpine and Arctic Research.

Konferenssin osallistujat edustivat eri maiden tutkimuslaitoksia ja yliopistojen kirjastoja. Konferenssissa kuultiin puheenvuoroja muuan muassa tietoaineistojen digitoinnista, hallinnan ja säilyttämisen ongelmista, alkuperäiskansojen lääketieteellisestä tiedosta, Antarktista koskevasta tiedonhankinnasta ja EU:n arktisesta tietokeskuksesta.

Suomesta konferenssiin osallistuivat ainoastaan kirjastonjohtaja Susanna Parikka ja informaattikko Liisa Hallikainen Lapin yliopistosta. Kahden vuoden välein pidettävä konferenssi järjestetään vuorotellen Amerikassa ja Euroopassa. Konferenssin yhteydessä pidetyssä polaarikirjastojen kokouksessa päätettiin, että vuonna 2018 konferenssin järjestää Lapin korkeakoulukirjasto Rovaniemellä.

Arktisen keskuksen verkkosivut julkaistiin pohjoissaameksi

Arktisen keskuksen verkkosivujen pääsisälöt on käännetty pohjoissaameksi. Samalla uusittiin Arktisen keskuksen venäjänkieliset verkkosivut.

Arktisen keskuksen verkkosivut on nyt julkaistu suomeksi, englanniksi, venäjäksi ja pohjoissaameksi. Sivuston monikielisyys kertoo osaltaan Arktisen keskuksen toiminnan kansainvälisestä luonteesta.

www.arcticcentre.org

Taidealojen verkosto Barentsin alueelle

Taiteiden tiedekunta koordinoi hanketta, jonka tavoitteena on rakentaa Barentsin alueelle taidemuseoiden ammattilaisten, taidehistorioitsijoiden ja kulttuuriorganisaatioiden yhteistyöverkosto. Verkosto keskittyy etenkin kuvataiteeseen ja taidehistoriaan.

Verkoston tehtävänä on lisätä tietoisuutta pohjoisen alueen rikkaasta ja monipuolisesta taiteesta ja kulttuuriperinnöstä sekä parantaa kulttuuriperinnön saavutettavuutta. Verkosto tuottaa muun muassa ensimmäisen historiallisen katsauksen Barentsin alueen visuaaliseen taiteeseen 1970–1980-luvuilla. Lisäksi tuotetaan näyttelyitä sekä järjestetään seminaareja ja symposiumeja.

The Northern Beauty: Barents Visual Arts in 1970–1980 -hanketta koordinoi Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta, ja siinä ovat mukana Lapin taidetoimikunta, saamelainen taiteilijakeskus Sami Daiddaguovddas Kaarasjoelta Norjasta, Konsthallen Luleå Ruotsista, Kemin taidemuseo ja Murmanskin taidemuseo. Huh-tikuussa alkanut hanke kestää vuoden 2014 loppuun saakka. Sitä rahoittaa EU:n Kolarctic ENPI CBC -ohjelma. Kokonaisbudjetti on 617 498 euroa.

Nuorten käsitykset turvallisuudesta

Kuvataidekasvatuksen professori Päivi Granö sekä opiskelijat Leena-Majja Kerttunen ja Riikka Kuoppasalmi esittelevät Maanpuolustuskorkeakoulussa 12. lokakuuta järjestettävässä seminaarissa tutkimustaan, jossa he ovat tuoneet esille nuorten käsityksiä turvallisuudesta ja uhkista visuaalisen ja kirjallisen tutkimusaineiston perusteella.

Tutkimus on tehty osana Kadettikunnan koordinoimaa Nuoret, arvot ja maanpuolustus-tutkimushanketta. Kuvataidekasvatuksen

oppiaine kutsuttiin mukaan hankkeeseen erityisesti visuaalisen aineiston tulkintaan liittyvän metodiosaamisensa takia.

Seminaarin teemana on Asevelvollisuus kansalaisyhteisönä – kuka kasvattaa, kuka kouluttaa? Seminaari käsittelee kodin, koulun, harrastusten ja yhteiskunnan roolia lasten ja nuorten kasvattamisessa. Ohjelma rakentuu alustuksista ja paneelista sekä tutkimustulosten esityksistä.

<http://bit.ly/arvoseminaari2012>

Porotilamatkailuyrittäjille laatutodistukset

Porotilamatkailun kehittämistyön tuloksena on jaettu laatutodistukset 26 lappilaiselle porotilamatkailuyrittäjälle.

Porotilamatkailun systemaattinen kehittäminen aloitettiin vajaat kymmenen vuotta sitten. Lapin yliopiston koulutus- ja kehittämispalvelut tuli mukaan alan kehittämistyöhön vuonna 2006. Hankkeissa on kehitetty muun muassa porotilamatkailun laatua ja turvallisuutta. Parhailaan kehitetään alan tiedonvälitystä. Hankkeiden päärahoittajana on toiminnut Lapin ELY-keskus.

Rehtori Mauri Ylä-Kotola ja Rovaniemen hovioikeuden presidentti Esko Oikarinen.

Opiskelijat tenttaavat filosofi Toivo Salosta.

Professori Juha Karhu (vas.), vararehtori Kaarina Määttä, vararehtori Minna Uotila ja dekaani Matti Niemivuo.

Arktisen yliopistoverkoston University of the Arcticin vararehtori Jan Henry Keskitalo.

Kuvat IIRO RAUTIAINEN

Kohtaamisia ja yhdessäoloa

Lapin yliopiston ylioppilaskunnan hallituksen puheenjohtaja Micke Kari käsitteli Lapin yliopiston lukuvuoden avajaispuheessaan muun muassa sitä, mikä tekee Rovaniemestä Suomen parhaan opiskelijakaupungin. Karin mukaan Rovaniemellä on stressivapaa ympäristö, opiskelijoiden keskuudessa vallitsee yhteisöllisyyden tunne, yliopisto on opiskelijaystävällinen, korkeakoululiikuntaa voi harrastaa läpi vuoden ja yliopiston henkilöstö ja jortoryhmä ovat helposti opiskelijoiden tavoitettavissa.

Kari käsitteli puheessaan myös Lappiin kohdistuneita leikkauksia. Esimerkkinä hän nosti esille hallinto-oikeuden siirtämisen Ouluun, ehdotuksen lakkauttaa Rovaniemen keskusrikospoliisin toimipiste sekä Kemi-Tornion ammattikouluun kohdistuneet leikkaukset.

Avajaisten juhlapuhuja, Arktisen yliopistoverkosto University of the Arcticin vararehtori

Jan Henry Keskitalo korosti puheessaan, että alkuperäiskansojen rooli, näkökulmat ja perinteet tulee huomioida korkeakoulujen toiminnassa: alkuperäiskansojen kulttuuriperintöä ja arvoja tulee kunnioittaa yksilö- ja koulutusjärjestelmien tasolla. Lisäksi hän tähdensi, että koulutusohjelmien rakentamisessa tulee tehdä laajaa yhteistyötä alueen toimijoiden kesken ja korkeakoulujen hallintoelimiin tulee saada mukaan myös alkuperäiskansojen edustajia.

Rehtori Mauri Ylä-Kotola käsitteli puheessaan muun muassa huippuyliopistoajattelua. Ylä-Kotolan mukaan Vanhasen hallitusten yliopistouudistus rakentui pitkälti elinkeinoelämän ajaman huippuyliopistoajattelun ympärille. Suomalaisia yliopistoja pidettiin takapajuisina, vanhanaikaisina, sisäänpäinkääntyneinä ja köyhinä valtion tilivirastoina, joista yksi haluttiin nostaa muiden yläpuolelle teknillisen

tutkimuksen laadussa ja tähän kytkeytyvässä tutkimustulosten kaupallisessa soveltamisessa, johon insinööriajattelussa kytkettiin vielä tuotteistaminen ja tuotteiden koristelu designilla, brändillä ja estetiikalla.

Ylä-Kotolan mukaan metropolipolitiikka käänsi vaa'an siihen suuntaan, että juuri niin sanotun Polin, yritysjohtajien perinteisen koulun, ympärille haluttiin rakentaa suomalainen huippuyliopisto. Helsingin ja Espoon huippuyliopistolle, Aallolle, suunnattu valtionavun taloudellinen tasokorotus oli omaa luokkaansa eikä esimerkiksi Itä-Suomeen tai Turkuun fuusion kautta syntyneille uusille yliopistoille ohjattu kuin vaatimaton lisärahoitus Aaltoon verrattuna, Ylä-Kotola totesi.

Avajaisten puheet:

www.ulapland.fi/avajaiset2012

ARTO LIITI

Vapaa yliopisto

Uskonnollisten ryhmien ja tiedepolitiikan kielenkäytössä on hämmästyttävän paljon yhtäläisyyksiä. Selviltä kuulostavat asiat ovat kaikkea muuta kuin selviä ja asioiden tulkinnallisuus on arkipäivää.

Eräs uskonnollisten liikkeiden usein toistamia käsitteitä on vapaus. Sillä voidaan ryhmästä riippuen viitata esimerkiksi henkiseen vapauteen uskovaisena ihmisenä tai vapauteen kuulua tai olla kuulumatta johonkin liikkeeseen.

On kuitenkin oletettavaa, että mitä enemmän tätä vapautta joudutaan korostamaan uskonnollisten yhteisöjen puheessa, sitä varmemmin vapaus onkin vaarallisesti vaakalaudalla. Tämä pitää paikkansa myös poliitikkojen pu-

heiden suhteen. Yliopistot ovat saaneet osansa tästä kaksoispuheesta, jossa todellisuus muokkaantuu joustavasti kulloisenkin valtaapitävän mielihalun mukaisesti.

Uuden yliopistolain kätilö Henna Virkkunen kommentoi yliopistojen asemaa vuonna 2009: ”Yliopistoille laki merkitsee suurempaa vapautta päättää omasta toiminnastaan, henkilöstöpolitiikastaan, taloudestaan ja profiilistaan.” Muutaman vuoden kokemuksen perusteella voi sanoa, että usko lainsäätäjiin täytyy olla todella vahva, että tuntisi olevansa vapaa.

Henkilöstöpolitiikasta päättäminen on tarkoittanut sitä, että yt-käytäntö on saatu pikkuhiljaa normalisoitua yliopistolliseen kielenkäyttöön ja toimintatapoihin. Taloudesta päättäminen on merkinnyt, että resurssikamppaileva yliopisto on päässyt kerjuumatkoille maakuntiin ja yrityksiin. Profiilista päättäminen on tarkoittanut sitä, että profiloitumisesta on tullut välttämättömyys. Se on ollut yhä tiiviimmän valtiollisen kontrolloinnin väline, jonka kautta yliopistolliset rahoitukset jäsenyivät ja jakautuvat.

Taloudellinen autonomia onkin lähinnä harha: yliopistot joutuvat – joko mielihalulla tai vastentahtoisesti – asettamaan toimintansa ministeriön muodostamaan taloudelliseen matriisiin, jossa rahoituksen perusteet ovat hyvin tarkasti määritelty.

Tarkat määritykset eivät kuitenkaan tarkoita ennakoitavuutta. Yliopistolain eräänä porkkana oli niin sanottu yliopistoindeksi, jolla pyrittiin turvaamaan yliopistojen toimintarahoitusta. Tälle vuodelle indeksi kuitenkin puolitettiin ja ensi vuodeksi indeksi jäädytetään kokonaan.

Toki valtio voi yliopistojen tärkeimpänä rahoittajana määrittellä, miten rahoja saa käyttöönsä ja mitä niillä sopii tehdä. Olisi kuitenkin toivottavaa, että kaksoispuhetta edes vähän hillittäisiin.

Yliopistollisten säännösten loppukäyttäjien eli tutkijoiden, opettajien ja hallintoihmistien kannalta kaksoispuhe on alati hämmästyttävää. Olisi virkistävä, jos joku ministereistä sanoisi suoraan, että tehtävät ja vaatimukset lisääntyvät, mutta edellytykset niihin eivät parane vaan pikemminkin huononevat.

Hyvän ja laadukkaan elämän vaateet ovat siis suuret, mutta pelastuminen on aina yhtä vaikeaa. Koskaan ei voi olla varma, että riittävä olisi riittävä huomennakin. Pelastumisen epävarmuus pitääneekin ihmiset sopivan nöyrinä.

YLEISÖLUENTOJA

IKÄÄNTYVIEN YLIOPISTON LUENTO Yksilö vai yhteiskunta – Kummassa turva tulevaisuudessa?

Luennoi emeritusprofessori **ESKO RIEPULA**

10.10. klo 14.00–16.00 Fellman-sali, Yliopistonkatu 8, Rovaniemi

YLEISÖLUENTO Reippaasti ruskeaa – 70-luvun aineellisesta kulttuurista

Luennoi tutkimuspäällikkö **MINNA SARANTOLA-WEISS**, Helsingin kaupungin museo

11.10. klo 18.00–19.30 Kulttuuritalo Korundi, Lapinkävijäntie 4, Rovaniemi

IKÄÄNTYVIEN YLIOPISTON LUENTO Uni terveyden ja toimintakyvyn lähteenä:

Mitä tiedämme unesta terveyden, mielialan ja muistin ylläpitäjänä?

Luennoi dosentti, PsT **ERKKI KRONHOLM**, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

14.11. klo 14.00–16.00 Fellman-sali, Yliopistonkatu 8, Rovaniemi

YLEISÖLUENTO Kulttuurimuutos asuntorakentamisessa

Luennoi arkkitehti **PAVE MIKKONEN**

15.11. klo 18.00–19.30 Kulttuuritalo Korundi, Lapinkävijäntie 4, Rovaniemi

www.ulapland.fi/tapahtumat

POIMINTOJA NÄYTTELYISTÄ

Lapin yliopiston päärakennus (Yliopistonkatu 8, Rovaniemi)

CARLOS CRESPO VALOKUVANÄYTTELY "CIUDADES" ("KAUPUNKEJA") 31.10. **SAAKKA** Pääaula

Taiteiden tiedekunnan galleriat Valo ja Katve Arktikumissa (Pohjoisranta 4, Rovaniemi)

TIEDEKUNNAN ALUMNIEN NÄYTTELY 30.9. **SAAKKA** Valo ja Katve

VIERAILEVA TAITEILIJAJUKKA KORKEILA 1.10.–30.10. Valo

SANTERI HAPPONEN 1.10.–30.10. Katve

ARCTIC ARTS – TAIDE- JA TAIDEKASVATUSNÄYTTELY 1.11.–2.12. Valo ja Katve

MARI MULARI 3.–31.12. Katve

Taiteiden tiedekunnan galleriat Kajo 1, 2 ja 3 Rotkossa (Siljotie 2, Rovaniemi)

ELISA NIEMELÄ & HELENA NISSINEN 24.9.–11.10. Kajo 1

ANU JORMALAINEN 24.9.–11.10. Kajo 3

RIDA HAAPALA & ANNIINA MÄKI 15.10.–1.11. Kajo 1

VALOKUVAUKSEN OPISKELIJAT 5.–22.11. Kajo 1

IRINA HAVASTE 5.–22.11. Kajo 3

EERO YRJÖLÄ 26.11.–13.12. Kajo 1

SAARA SARPARANTA 26.11.–13.12. Kajo 3

Päivittyvä näyttelykalenteri www.ulapland.fi/taidegalleriat

CAFÉ LINGUA

KIELIKAHVILATAPAAMISET SYYSLUKUKAUDELLA Rovaniemellä Café Linnassa, Koskikatu 14–16, Rovaniemi

Kielivalikoimassa skandinaaviset kielet, saksa, venäjä, kiina, espanja ja italia

Aikataulut www.ulapland.fi/cafelingua

UNIVERSITY OF LAPLAND
LAPIN YLIOPISTO

PL 122 • 96101 ROVANIEMI

Sopimus 881414

S U O M E N K U L T T U U R I R A H A S T O

Suomen Kulttuurirahaston apurahat myönnetään yksityishenkilöille, työryhmille ja yhteisöille suomalaisen kulttuurin edistämiseen. Apurahat on tarkoitettu jatko-opintoihin ja tutkimustyöhön kaikilla tieteen aloilla sekä taiteelliseen työskentelyyn, myös koko vuodeksi. Henkilökohtaista, kokovuotista apurahaa on mahdollista hakea myös kolmeksi vuodeksi.

Suurempina erityisapurahoina myönnetään 1-2 apurahaa kaksivuotisiin **Tieteen työpajoihin** sekä 1-2 taiteen **Katapultti-apurahaa**. Lisäksi jaetaan yksi tai useampi **Eminentia-apuraha**.

Kulttuurirahasto tukee myös kulttuuripoliittisesti merkittäviä hankkeita, jotka edellyttävät tavanomaista suurempaa rahoitusta.

APURAHAN HAKEMINEN

Kulttuurirahaston keskusrahaston apurahojen haku-aika on **1.-31.10.2012**. Haku tapahtuu verkkopalvelussa osoitteessa **www.skr.fi/apurahanhakija**

Käsiteltäväksi otetaan hakemukset, jotka on toimitettu ajoissa Kulttuurirahastoon sekä verkkopalvelussa että allekirjoitettuna paperitilusteena. Tietosisältöjen tulee olla yhdenmukaiset.

Viimeisen hakupäivän kotimaan postileima hyväksytään. Ulkomailta tulevien hakemusten tulee olla Rahastossa viimeiseen hakupäivään mennessä. Hakemuksen voi myös toimittaa Kulttuurirahaston toimistoon, Bulevardi 5 A 13, 00120 Helsinki, viimeistään keskiviikkona 31.10. Käsiteltäväksi ei oteta faksilla tai sähköpostilla lähetettyjä hakemuksia.

Apurahahakemusta tukevat lausunnot annetaan ensisijaisesti verkossa osoitteessa:
www.skr.fi/lausunnonantaja

Myönnetystä apurahasta ilmoitetaan saajalle helmikuun alussa. Apurahat julkistetaan vuosijuhlassa 27.2.2013, minkä jälkeen ne ovat nähtävissä Rahaston kotivuilla. Kulttuurirahasto ei perustele apurahapäätöksiä.

Post doc -tutkimukseen ulkomailla haetaan apurahoja säätiöiden yhteisen apurahapoolin kautta.
Lisätiedot: **www.postdocpooli.fi**

WWW.SKR.FI/APURAHAT